

Američanke, članice naše armade, v francoski severni Afriki, ki so sveljavljajo v svojo novo službo.

Udarina sila Nemčije silovita zato, ker ima le eno "fronto"

MOSKVA ZAVEZNIKOM SE ZMEROM OČITA, DA NOČEJO PRICETI ZA INVAZIJO NA KONTINENT. — VPRAŠANJE ZAMEJNIH VLAD, KI NASPROTUJEJO RUSIJI

Borba za Ukrajino je borba za žito, za kruh. Tam so njive, kjer raste pšenica. Hitler je mislil, da jih bo žel že lani, in da bo pospravil tudi predlanski pridelek. Pa mu ni šlo posreči, čeprav jo je okupiral.

Olje in žito

Ukrajinska žitnica mu je bila sicer temeljni cilj, toda hotel je dalje, ker moderna armada potrebuje ne samo kruha nego olja vseh vrst. Zato je Hitler lansko poletje udaril iz okupirane Ukrajine že na Kavkaz in se v polni meri zanašal na svoje divizije toliko, da jim je kar v naprej prerokoval zmago.

Do olja Hitler ni prišel. Preprečila mu je pet sovjetska armada. Žita v Ukrajini tudi še ne žanje.

A vendar, Hitler, oziroma njegov tretji rajh hoče v ta prirodna bogastva za vsako ceno. O Hitlerju pripovedujejo že dolgo to in ono. Namreč, da je težko bolan, blazen, da je umrl, da rjove itd.

To ni prav nič važno, tudi ako bi bilo vse res. Važno je le, da je vsa Nemčija in vsa ostala Evropa organizirana hitlerizmu v korist.

Ponesrečeni upi

Kakor lani, tako predlanskem, je vlada tretjega rajha prerokovala zlom Rusije. A je še vedno le ona glavna sila, ki se s Hitlerjem v resnici bori.

ANTON ŠUBELJ

nastopi na priredbi kluba št. 1 V NEDELJO 28. MARCA

v dvorani SNPJ, 2657 South Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

Podrobnosti na drugem mestu v tej številki.

Odmerki se nižajo, a plače magnatov grede navzgor neglede na vojno in davke

Razglas, da se bo prodajalo meso, maščo itd. na odmerke, je bil pričakovan. Ljudje pa ga niso vzeli resno, ker smatrajo, da neglede kako jim kdo očita hitlerstvo, vidijo kršenje zakonov vseprek. Tako smo doživeli novo "hoardanje", ki bo provzročilo pomanjkanje hrane milijonom ljudi.

V zbornici poslancev pa smo doživeli novo čudo, ki pa je bilo sicer že dolgo pričakovano. Sklenila je z veliko večino glasov, da se Rooseveltov odlok o maksimalni plači bogatašev razveljavi. Določal je, da lahko vsakdo prejema plače do 25 tisoč dolarjev čistejšega na leto po odbitku vseh davkov. To je predsednik storil zato, ker je ob enem odločil, da se naj delavcem ne viša mezde, razen le v slučaju, ako se dožene, da so vsled draginje tu in tam preveč prizadeti.

Delavci, ki zaslužijo na primer več kot po 12 dolarjev na teden, so podvrženi dohodninskemu davku. A kapitalist, ki je imel doslej pol milijona dolarjev plače na leto, pa bi lahko še vseeno dobil 25 tisoč dolarjev zaslužka brez obdavčenja, in zraven kajpada še obresti, dividende in razne druge dohodke.

Tako kršenje "privatne iniciative" se je zdelo poslancem krivično, pa so protestirali, da ni bilo ne konca ne kraja. Zadnji teden pa so z ogromno večino predsednikov odlok razveljavili in tako si lahko kapitalisti spet določajo plačo po mili volji, razen ako jim bo predsednik še v naprej "nagajal".

Vse te homatije pač dokazujejo, da se gre tu za razredne interese. Delavci naj garajo, delodajalci pa bogate.

Italija ima največje izgube v Rusiji

Dasi je glavna italijanska fronta v Afriki, so njene izgube v moštvu največje na ruski fronti in na drugem mestu na Balkanu.

New York Times poroča iz italijanskih virov, da so meseca februarja znašale na vzhodni fronti 3.125 mrtvih, 12.793 ranjenih in 38.918 pogrešanih. Ni čudno, da se je tega redčenja italijanskih divizij v Rusiji Mussolini ustrašil in jih nekaj pozval domov, da se odpodiljevo in izpopolnijo z novim moštvom.

Istega meseca so znašale italijanske izgube v Afriki 436 mrtvih, 579 ranjenih in 1.364 pogrešanih.

Na drugih bojiščih znašajo italijanske izgube meseca februarja 831 mrtvih, 1.092 ranjenih in 712 pogrešanih.

Številke o izgubah "na drugih bojiščih" se nedvomno nanašajo največ na Jugoslavijo,

kjer prizadevajo partizani Italijanom ne samo nič koliko preglavice nego tudi velike izgube. Kako ljuti so ti boji v Jugoslaviji, dokazuje to, da je odstotek pogrešanih vojakov v primeri z ubitimi in ranjenimi jako nizek.

Ob enem te številke dokazujejo ogromno razliko med afriško in vzhodno fronto. Na prvi je Italija glavna sila vzhodni ima le nekaj divizij, a njene izgube so težke. Kolikšne so šele nemške in ruske v tako gigantski borbi, si ni težko predstavljati. Le ameriški poslanik admiral Standley v Moskvi ima težave to zapopasti, pa kritizira in spravlja rusko javnost v slabo voljo namesto da jo bi vzpodbuval.

Vojni bondi in znamke so vloga državljanov v svojo deželo.

Lani bilo ubitih na delu poldrug tisoč premogarjev

Med najslabše plačane delavce spadajo v sedanjem času premogarji. Zagazili so vsled zloma premogovne industrije v krizo kmalu po prejšnji vojni, izgubili unijske trdnjave in garali za mezdo kakršna koli jim je bila ponudena. Le nekateri dobro organizirani unijski distrikti so bili izjema.

Drugod pa je bilo jako slabo.

Sedanja takozvana minimalna mezda je \$7 na dan. Če delaš vsak dan, je še nekaj. Ako le po par dni, pa so težave.

Zato unija UMW zahteva sedaj zvišanje mezde premogarjev dva dolarja na dan.

V svojih zahtevah navaja ob enem statistiko nesreč, in pa tveganje življenj premogarjev, ki so v nevarnosti zanje v mirnem kot v vojnem času.

Iz vladnih podatkov je razvidno, da je bilo lani ubitih v premogovnikih skoro tisoč pet sto rudarjev, ali približno 17 odstotkov več kakor leto prej.

Eksplodiz je bilo dogodilo šest, v katerih je bilo ubitih 127 premogarjev.

Letos se je dogodila ena v Bear Creeku v Montani, ki je zahtevala okrog 75 življenj.

Smrtni slučajji niso edina nevarnost, ki so ji izpostavljeni premogarji.

Telesne poškodbe je dobilo lani nad 70 tisoč delavcev, ki kopljejo premog, ali ga nalagajo v vlake, ali opravljajo kak druga dela s tem v zvezi.

Več tisoč teh delavcev je bilo trajno pohabljenih, mnogo drugih, ki so sicer okrevali, pa za delo v rovih tudi ne bodo več sposobni.

Premogarjem se torej ne godi tako dobro kakor oglašajo lastniki rovov ali kot zatrjuje protidelavski propagandist Rickenbacker.

Stanju so nakopati toliko premoga in ga spraviti na površje, kolikor se ga potrebuje čelo v teh izjemnih časih. A žele pa, da se njihovo garanje upočestva, da bi jim bilo sebe in družine mogoče preživljati tako, kot se spodobi.

Demokracija v Afriki

V francoski severni Afriki je general Giraud omilil, ali pa odpravil nekaj vichyjskih postav proti Židom in osvobodil je že tudi par tisoč političnih jetnikov. To je boljše kot nič, a de Gaulle pravi, da je uprava francoske Afrike še vedno polna fašističnih in drugih reakcionarnih uradnikov.

Ant. Šubelj bo po mnogih letih spet nastopil v Chicagu

PEL BO NA PRIREDBI KLUBA ŠT. 1 JSZ V NEDELJO 28. MARCA V DVORANI SNPJ.

Anton Šubelj, ki poje v zboru Metropolitan opere že več let in tudi potuje z njo, kadar gostuje v drugih mestih, se je odzval našemu vabilu, da zapoje nekaj slovenskih pesmi na priredbi kluba št. 1 v nedeljo 28. marca v dvorani SNPJ.

Šubelj bo namreč ob tej priliki v Chicagu z Metropolitan opere, ki bo gostovala v tukajšnjem Civic Opera gledališču. S predstavami prične v torek 23. marca in Šubelj bo pel že prvi večer, ko bo vpriporjena opera "Faust".

Na priredbi kluba v nedeljo 28. marca pa ga bomo čuli v naših narodnih pesmih, kakor jih zna predvajati le on.

Piše, da je prvotno mislil iti omenjeno nedeljo obiskati svoje milwauške prijatelje. Ako jih bo prišlo na to prireditev kaj iz Milwaukeeja, se bo po priredbi odpeljal skupno z njimi.

O ostalem sporedu smo nekaj podrobnosti že poročali. A Mezzopranistka Anna Zaretsky Elveve bo zapela arijo Haberna iz Bizetove opere Carmen, dve skladbi Čajkovskega in ruske narodne pesmi. To bo njen prvi nastop med Slovenci. Predstavili smo jo že, da je bila rojena v tistem delu Ukrajine, kjer se sedaj vrše najsilnejše bitke v sedanji vojni. Ona je hči iz zelo bogate družine. Ko so vzeli Ukrajino boljševiki, so njeni starši, s tremi drugimi hčerami in enim sinom pobegnili, en sin pa je ostal tam in je sedaj inženir. Imovina v Ukrajini jim je bila kot vsem drugim zaplenjena in je naravno, da so boljševike vsled tega zelo zasovražili. Po prihodu v Ameriko so si poiskali delo v industriji. Prvi radikalni shod, ki so se ga kdaj udeležili, je bil v Ashland auditoriju, na katerem je govoril Eugene Debs, ki se je takrat ravnokar vrnil iz ječe. Gnala pa jih je na shod zgolj radovednost, kakšen je ta človek, ki propagira enako kakor boljševiki "zasedbo privatne svojine". Sovraštvo do sovjetskega režima pa jih je polagoma minulo in sedaj delajo vsi kolikor največ morejo za ruski vojni relief.

Dalje bo nastopil ruski violinist Nicholas Komarčuk, Mary in Mitzi Owen bosta igrali na klavir v duetu in vpriporjena bo dramska slika, prirejena nalašč za namen te prireditve.

Johnny Rak nastopi v deklamaciji in izpregovoril bo par besed v prid Proletarca in kluba. V enak namen bo govoril Chas. Pogorelec.

Čuli bomo spet mešan pevski zbor Sava in sicer bo to pomlad pel samo na tej prireditvi, ker je vsled težav, ki jih prinašajo zborom vojne razmere, svoj običajni pomladanski koncert opustil.

Govornik bo Joško Oven, čigar predmet bo v glavnem silna, brezprimerna borba sovjetske armade za porazenje najmogočnejše militaristične sile, ki jo je svet še kdaj poznal.

Na tej priredbi bo oznanjena tudi skupna vsota, nabrana za namizni prt, ki bo vsa odana za ruski vojni relief. Direktor kampanje za ruski relief J. Oven pravi, da bo do datuma prireditve znašala prav gotovo že \$500.

Vstopnice v predpridaji so po 50c in pri blagajni bodo po 60c.

Vse, ki se te priredbe udeležijo, prosimo, da naj bodo v dvorani že ob 8. uri, ker je namen prireditvenega odbora s poredom pričeti ob določenem času.

Vstopnice dobite v uradu Proletarca, pri L. Groserju v Centru, pri članih in članicah kluba in nekaterih naročnikih Proletarca.

Po končanem sporedu bo plesna zabava. Igral bo Gradškov-Omerzov orkester.

Na poset te prireditve vabimo tudi naše rojake v Waukeganu, Milwaukeeju, Lyonsu, Jolietu in v drugih sosednjih krajih.

Majski glas deležen obilo zanimanja v vseh ozirih

Upravnik je bil te dni zaposlen z raznimi posli, med drugim na primer z davčnimi poročili, četudi nimamo dobička. A poročila je treba prav tako izpolniti kot če jih bi imeli.

Lahko pa na tem mestu poudarimo, da je nabiranje pozdravnih oglasov v Majski glas v polnem zamahu in da je odziv dosedaj jako dober.

Tudi veliko naročil smo že dobili.

Vsi, ki imajo pole za nabiranje pozdravnih oglasov so prošeni, da jih dobe za vsote, s katerimi bodo prispevatelji upravičeni dobiti tudi Majski glas, ki izide prihodnji mesec.

Tudi v društvih nam naši prijatelji lahko pomagajo s tem, da priporočajo naročilo.

Glavna pomoč bo Majskemu glasu letos dana s pozdravnimi oglesi.

Kdor le more ali utegne, naj gre s polo na veselice, na seje, ali kjerkoli se shajajo ljudje. Ko bo upravnik utrgnil napisati svojo kolono, bo med drugimi omenil sodruge, ki je nabral za trideset dolarjev pozdravnih oglasov, kar ni bilo lahko delo. A ga je vzlic vsemu izvršil.

Kdo je v pravem glede podatkov o višja nju cen?

Glede naraščanja cen življenjskim potrebščinam vlada v tej deželi velika zmeda. To potrjujejo mnogi merodajni uradi.

Tudi statistike izdajajo, ki nekatere trdijo, da so se cene živilom in drugim potrebščinam zvišale okrog osem odstotkov, nekatere pa zatrjujejo, da so se cene od leta 1939 zvišale povprečno 15 odstotkov. Gospodinje pa pravijo, da so tisti podatki od muh, ker mrazjo plačevati od 30 do 100 odstotkov za življenjske potrebščine več, kakor pa jim je bila cena pred dobrimi petimi leti.

Zvišanje cen v denarju ni edina podražitev, nego prav tako v kakovosti blaga. Pod pretvezo ekonomije v korist vojnim naporom dobivamo na trgu slabšo kvaliteto živil in blaga, a prodaja se ga več kot 15 odstotkov dražje kot je bilo poprej.

Prentiss M. Brown, ki ima v področju oddelek za reguliranje cen, izjavlja, da ima silne težkoče v forciranju odredb, ki zahtevajo od producentov, da na prezervah in v drugem blagu točno navedo, kaj je vsebina, kakšna je kakovost in koliko znaša. Mnoge kompanije namreč sedaj goljufajo s tem, da prilepljajo na slabše blago enake oznache, kot so jih prej, ko je bilo petino ali četrtino boljše nego sedaj, zato, da se bi odjemalcem podražitev ne zdelo tako velika kakor pa v resnici je.

"Naj odjemalci vedo točno kaj kupijo," pravi Brown, a mnogi, ki se bore zoper draginje in goljufijo, so skeptični in ne verjamejo, da bo zgolj s pretinjami v časopisih kaj dosegl.

Kajti komaj je tisto pretnjo razglasil, že ga je napadel v poslanski zbornici kongresnik Charles A. Halleck iz Indiane in miloval preklupe pred zvezni

birokrati, češ, da skušajo bolj in bolj ubiti svobodno trgovino in industrijo, oziroma "free enterprise system", kakor se je Halleck dobesedno izrazil.

To se pravi, ako more podjetje obogatiti na goljufive načine, kaj zato, saj tako je vendar ta dežela zrasla v najbogatejšo silo na svetu! Kdor pa noče biti goljufan, pa naj sam pazi, da ne bo varan, ne da bi ga pri tem spremljali državni "žandarji".

Je še druga stran v zvezni zbornici. Odsek, ki proučuje probleme malih trgovcev, je dognal, da jih ubija "črni trg" — "black market", ki je sedaj bolj razpasen ko kdaj prej v zgodovini te dežele. "Butlegarstvo" posebno z mesom je že sedaj večje kot pa je bilo butlegarstvo v alkoholnimi pičacami v času prohibicije.

Največji kršilci pa so veletrupci, ki so ustvarili s svo-

jimi kršitvami tak položaj, da je nastalo tisoče malih kršilcev, in predno so se merodajni vladni faktorji zavedli, kaj se godi, so uvideli, da jim je kontrola nad njimi izmuznila iz rok. Pa je vsled tega živilski komisar Wickard, ki je ob enem poljedelski tajnik, apeliral na konsumente, da naj od nezakonitih prodajalcev nič ne kupujejo, da naj ne podpirajo črnega trga, to je, prodajalcev pod roko, in le s to kooperacijo bo mogoče vladi distribucijo živil, obleke in drugih potrebščin vzorno kontrolirati.

Apel je dober, a predno mu bodo konsumenti sledili, bodo morali oni, ki so odgovornost za kontrolo sprejeli, pokazati veliko več sposobnosti in pa volje za pravično ureditve distribucije in reguliranja cen, kot pa so jo dosedaj. Odjemalci pač nimajo vzroka, da ne bi kooperirali, kajti koncem konca so le oni žrtve draginje in zgrešene distribucije.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Poslanik W. H. Standley izvršil z drežanjem Rusijo slabo potezo

Kadar kak zavezniški diplomat reče kaj nepremišljenega o prijateljski deželi, ali ako se pojavi nesoglasje med poljsko in sovjetsko vlado, se takoj čujejo svara, ne pisati ali govoriti o tem, da vas za božjo voljo Hitler ne sliši!

Hitler je o vseh takih dogodkih poučen vseeno, pa če bi v zavezniških deželah kak časopis o nesoglasjih pisal kaj ali ne. Edina razlika bi bila ta, da dočim bi Nemci, Italijani in Japonci vedeli o čem se gre, bi pa o takih dogodkih ljudstvo v zavezniških deželah ostalo v temi.

Ko se je pojavilo zelo ostro nesoglasje med poljsko ubežno vlado in Moskvo zaradi mej bodoče Poljske, je vlada v Londonu namignila angleškemu tisku, da naj o tem sporu ne piše na dolgo in široko. A tudi če ne bi prav nič pisali, bi to pomenilo le, da bi ošišču vzlic temu ničesar ne skrili, le čitatelji v Angliji bi bili nepoučeni.

Ko je ameriški poslanik adm. William H. Standley v Moskvi dne 8. marca dejal, da sovjetska vlada svojemu ljudstvu noče povedati, koliko pošiljajo Zed. države raznega blaga Sovjetski uniji, je to rekel zato, da bi njegovo kritiziranje čul ves svet. Zato pa svoje kritike ni naslovil sovjetski vladi direktno, nego je povabil v poslanništvo zastopnike časopisja na običajni intervju, kjer so ga vprašali za mnenja o tem in onem, in tako je ob tej priliki izrekel omenjeno grajo, ki je bila takoj brzojavljena v široki svet.

Vsi ameriški dnevniki so pisali in še pišejo o tem, enako revije. Tisti časopisi, ki so Rusiji sovražni, pa so Standleyjevo grajo priobčili pod senzacionalnimi naslovi.

Tako so nahujskali dobršno število čitateljev proti Rusiji povsem namenoma. "Čemu pomagati taki državi, ki naše pomoči ljudstvu noče priznati?" so vpraševali.

Standley je zveznemu kongresu s pomočjo reporterskih brzojavov namignil, da naj njegovo kritiko upošteva, ko se bo glasovalo o podaljšanju zakona za materialno pomoč zaveznikom. Imenuje se ga uradno "lend-lease bill". In res je bilo v kongresu veliko vpitja radi tega. Nekateri so prijemali ameriškega poslanika v Moskvi, drugi so ga branili in se zgražali nad "rusko nevaležnostjo".

A ko je prišlo do glasovanja, je bil predlog za podaljšanje omenjenega zakona sprejet skoro soglasno.

Poslanik Standley bi bil lahko vedel, da je ameriško vrhovno poveljstvo v sporazumu za ameriško in angleško vlado smatralo količino poslanih potrebščin eni ali drugi deželi za svojo vojno tajnost, torej nismo v tej deželi dolgo vedeli drugega, kot da se pošilja v Anglijo, v Rusijo, Avstralijo, v Afriko itd. veliko vsakovrstnega vojnega materiala in živil ter blaga, a koliko — tega niso hoteli izdati.

Šele nedavno so prišli prvi točni podatki saj kar se pošiljanja v Rusijo tiče, prej pa so iz vladnih uradov le sporočali, da dobi ta dežela toliko, druga toliko odstotkov potrebščin iz Amerike. Odstotki sami na sebi pa ne pomenijo mnogo, če ob enem ne veš, koliko blaga predstavljajo. To je sedaj znano in ruski radio je ljudstvu dne 9. marca oznanil vse številke, ki jih je objavil urad ameriškega "lend-lease" urada, z navodilom, da naj jih objavijo tudi listi širom Sovjetske unije.

Sovjetski poslanik v Washingtonu Maksim Litvinov pa je časnikarjem dejal, da je imela "Pravda" v Moskvi poročilo o tem že dne 23. januarja z vsemi podatki, ki so ji bili tedaj na razpolago.

Po Standleyjevem intervjuju so ameriški poročevalci v Rusiji stvar preučili in dognali, da se je poslanik prenačlil. Šli so v prodajalne, v katerih so med drugim na razpolago ameriška živila ter druge potrebščine in vprašali prodajalca, če odjemalci vedo, od kod je to blago. Odgovor je bil v vsakem slučaju, da prav dobro vedo ves čas od kar ga pošiljamo tja.

Kongresnik Bender iz Ohia je v svoji kritiki proti reakcionarnim ameriškim diplomatom zahteval, da državni department odpokliče ameriške poslanike Standleyja iz Moskve, Carltona Hayesa iz Španije in Roberta Murphya iz Afrike, ker s svojo nezmožnostjo le škodujejo demokraciji. Ob enem je zbornici svetoval, naj uvede v državnem departmentu preiskavo.

Ko je pred nekaj tedni general Franco v imenu svoje vlade izjavil, da bo Španija v borbi proti komunizmu (Rusiji) do konca in izrazil vero v zmago ošišča proti nji, je svet vedel, da Amerika in Anglija španskega diktatorja nimata na svoji strani, čeprav pošiljati živila, olje in drugo blago Španiji. Kmalu potem je govoril v Madridu ameriški poslanik in izrekel prijateljstvo Zed. držav Španiji, in dse ameriška vlada ne bo umešavala v notranje zadeve španske države.

Ko v Moskvi vso to politiko darlanizma v Afriki in v Špa-

Karkov je četrto največje sovjetsko mesto. Sovjetska armada ga je vzela Nemcem v ofenzivi skozi to zimo s silnimi žrtvami, a vzela ga je. Nemiko vrhovno poveljstvo se je zavzelo to strategično točko vzeti nazaj, in tako so se tam zadnje dni godile grozovite bitke, ki imajo primer le iz bitk pred Stalingradom in Leningradom.

Propaganda je navadno le pesek v oči, a dostikrat tudi v dobre namene

Bivši Slovencev urednik dr. Kuhar govoril iz Londona, da je v Jugoslaviji in med zavezniki sploh povsod najlepša sloga

Jugoslovanski informacijski center v New Yorku je dne 5. marca razposlal poročilo o govoru slovenskega propagandista dr. Kuharja, ki je dne 4. marca govoril po radiu narodu v Sloveniji na način, ki se ne vjema z drugimi trditvami iz istega vira.

Govoril je torej, kakor bi se reklo po angleško, "for home consumption".

V Jugoslaviji vlada po Kuharjevem mnenju vzorna sloga, kar bo morda zelo zanimalo Promoterja pri Baragovem svetilniku.

In med zavezniki vlada popolno soglasje.

Sledeče je Kuharjev govor Slovencev v starem kraju dobesedno kakor smo ga prejeli:

London, 4. marca. (Radio prejemna služba.) — V slovenski oddaji je dr. Kuhar govoril Slovencev v domovini približno naslednje:

Kdor danes posluša nemški radio, vidi, da nemška propaganda zdaj temelji na praznih "slagerjih". Venomer trde in ponavljajo, da se londonske vlade pripravajo med seboj in da je med njimi zavladala nesloga. Mi jim nato odgovarjamo naslednje:

"Velika Britanija, Rusija in

niji opazujejo, mar je čudno, če se ji porajajo sumnje? Nič Hitlerjeve propagande ni treba v to, ker so dejstva pač taka kot so! Tudi od diplomatskih romanj v Vatikan si v Moskvi za Sovjetsko unijo ne obetajo nič dobrega.

Enako nezaupljivo opazuje Rusija gibanje ubežnih vlad v Angliji in Ameriki. Veruje samo čehoslovaški zamejni vladi, ker ona dela odkrito, je poštena in resnično demokratična.

Zelo nevršno ji je delovanje poljskih reakcionarjev v Ameriki in v Angliji, ki zaeno z drugimi bivšimi magnati iz sovjetskih dežel zahtevajo, da vlada v Moskvi prizna atlantski čarter in štiri svobodščine, namreč v tem smislu, da ne bo zahtevala nobene dežele, ki pred to vojno niso bile njene. To se tiče predvsem baltičskih dežel, Finske in Poljske. Rusija naj se torej bori in izgublja milijone mož na bojiščih, njeni nasprotniki pa bi ji le ukazovali!

Taka je slika. Hitlerjeva propaganda jo le oglašča, kajpada sebi v korist! A material mu dajejo "razni" krogi v zavezniških deželah.

Kdor ne verjame, kako resno je to stanje, naj prečita govor, ki ga je imel 8. marca v Delawareu, O., podpredsednik Wallace. Bil je zgodovinski. Ugotavlja, da če se Zed. države in Anglija s Sovjetsko unijo ne sporazumejo, bodo v bodočem premirju takoj kali za tretjo svetovno vojno. In kajpada, da sporazum mora tudi Rusija pokazati enako dobro voljo. Wallace ne verjame v molk, nego govori o nevarnostih odkrito in odločno.

Škoda, ker ni na čelu državnega oddelka človek takih idej in upogleda, kakor je Wallace.

Amerika so popolnoma složne in enodušno odločene, da je treba popolnoma uničiti nemško vojno mašino in kaznovati vse one, ki so krivi grozodejstev in zločinov, zagrešenih v zasedenih deželah.

Drugi nemški slager so podmornice, katerih delovanje pa zmagoslavnega zavezniškega pohoda ni ustavilo in bo tudi v bodoče ostalo brezupno. Britanija, Rusija in Amerika bodo ustvarile nov svetovni red, v katerem bodo dobili mali in veliki narodi vsak svoj prirodni prostor. Vsi bodo sodelovali v miru in sojenju in kaznovanju krivcev. V tej novi dobi ne bo več kombinacij, to bo doba skupne svobode in skupnega dela. Mali narodi hočejo treznega dela v miru, v katerem bosta vladala red in pravica.

Vse govorce o neslogi v Jugoslaviji in med zavezniki, so le želje naših sovražnikov. Slovenci, Hrvati in Srbi bodo dosegli svoje cilje, napravili bodo veliko Srbijo, veliko Hrvaško in veliko Slovenijo, ustvarili bodo veliko Jugoslavijo. Danes v nemškem redu imamo le malo Srbijo, malo Hrvaško in malo Slovenijo, a vse tri so zasužnjene.

Angleži, Rusi in Amerikanci nam dokazujejo, da žele našo svobodo in našo državno skupnost. Dokazimo jim, da to hočemo tudi mi!

Pogrešanje prijateljev

Strongsville, O. — Človek, ki živi daleč stran od svojega tovariša rojaka, na primer pet milj oddaljenja, ga pogreša, če ga izgubi. Morda je še kdo v teh razdaljah, a znan pa mi ni nihče.

Ne pogrešamo pa le rojaka, nego tudi liste, ako kateri preneha.

Taka stvar je zame Cankarjev glasnik. Meni je zelo žal, ker ga ne bo več.

Sicer se mi je nekam čudno zdelo, ko so se sodrudniki tako poredkoma oglašali, a so bržkone preobloženi z drugim delom. Zelo škoda, a upam, da svojih pisateljskih sposobnosti ne bodo vrgli med staro šaro.

Tudi ne bi nič pomenilo sedaj pretakati solze raditega. Držimo se saj tega kar še imamo. Predvsem Proletarca.

Vsi naj bi dali v teh naših prizadevanjih delavskemu listu kolikor morejo. Ne bo jim pozabljeno. Pa tudi poplačano ne. A čitatelji jim pa bomo le hvaležni. Tako smo hvaležni tudi vsem, ki so se trudili za Cankarjev glasnik.

Cankarjev glasnik dalje podarja, da je pripravljen povrniti naročnino vsem, kolikor imajo v naprej plačane. Kar se mene tiče, ne tirjam zanjo, a če jo dobim, pa naj gre v podporo Proletarcu.

Sedaj pač imamo še Proletarca in kdor more kaj storiti zanj, mu bo olajšal boj za obstanek. — Louis Kosmach, R. 1, Berea, O.

Smrt rojaka

Ely, Minn. — Tu si je vzel življenje Peter Jerić, vdovec, star okrog 60 let, rojen v fari Cerklje na Gorenjskem. Tu je delal v železnih rudnikih nad 35 let. Njegovi otroci so vsi odrasli in poročeni. En njegov sin je v armadi.

Seja kluba št. 49 JSZ

Cleveland, O. — Onim članom kluba št. 49 JSZ, ki se niso udeležili zadnje seje, naznanjam, da se od sedaj naprej vrše seja kluba vsako tretjo nedeljo v mesecu, ob devetih uri zjutraj v Delavskem domu na Waterloo Rd.

Zadnja seja je bila prilično dobro obiskana, a prihodnja naj bo še boljše članstvo je na zadnji seji tudi sklenilo, da se podari \$10 v tiskovni sklad Proletarca, \$10 za Jugoslovanski pomožni relief, \$5 za Rdeči križ in \$5 za ruski relief.

Torej pridite v nedeljo 21. marca ob devetih dopoldne na seja kluba št. 49.

Organizator,

JOSKO OVEN:

RAZGOVORI

Ameriški poslanik admiral Standley v Rusiji se je časnikarskim poročevalcem v Moskvi nedavno potožil, da je sovjetskim oblastim že čas povedati ruskemu ljudstvu o veliki pomoči, katero dobiva Rusija iz Zedinjenih držav. Vse to je izrazil v precej dolgem poročilu, katerega so seve poročevalci še malce raztegnili — kar po nedeljskem Wallacejevem govoru ni zvenelo nič harmonično.

In ravno to je bilo, kar so naši reakcionarji rabili. Čikaška Tribuna je imela z velikanskimi članki na prvi strani: "Rdečkarji skrivajo ameriško pomoč." Ta "novica" je bila bolj dobro došla kot dve Hitlerjevi zmagi. Sedaj se pa cele dneve govori po radiu in časopisju za in proti. Prvi, kateri je obsodil adm. Standleyja je bil Wilkie. Njemu je sledil državni podtajnik Welles.

Moskovski radio je takoj drugi dan priobčil vse številke dosedaj poslane pomoči, ter nato v večernem poročilu naznanil izgubo osmih mest, katere je morala rdeča armada prepustiti novi nemški ofenzivi na spodnjem Donu.

"Po trimesečni neprestani ofenzivi smo morali opustiti sledeča mesta (anouncer jih je po vrsti navedel). Sovražnik je vrgel v svojo ofenzivo trideset novih divizij ter tisoč tankov, med temi dvanajst novih divizij, katere je premetil iz Francije, ker ni še invazije v Evropo." Te lakonične besede povedo več kot tisoč govorov.

Da se Hitler ne boji preveč invazije na kontinent saj še ne to pmlad, o kateri govore v Angliji že zadnji dve leti, je znano menda vsem. Quentin Reynolds omenja v svoji novi knjigi "Dress Rehearsal" dogodek o nekem nemškem častniku, ujetem zadnje poletje pri invaziji francoskega mesta Dieppe. Na vprašanje angleškega častnika, kako Nemci mislijo in cenijo njih zaveznike Italijane, jim je Nemeč odgovoril, "Enako, kar mislijo Rusi o vas in o Amerikancih."

Pri naših sosedih na jugu

Časnikarski poročevalci Allen Haden, kateri se nahaja sedaj v Boliviji, je poročal v zadnjih tednih precej zanimivih stvari. Pred kakimi tremi meseci smo od tam čitali poročila o stavkah v kositernih rudnikih Bolivije, pri katerih je moralo na zahtevo lastnikov posredovati vojaštvo (ubitih je bilo čez sedemdeset rudarjev). Listi so seve poročali, da so bile tu nacijske spletke. Že takrat sem omenjal strahotne razmere, katere vladajo v teh rudnikih. Zadnje čase pa so Zedinjene države poslale v Bolivijo posebno komisijo, katere skupaj z bolivijsko preiskuje tamošnje delavske razmere. Do tega bi seve ne bilo prišlo, če bi ne bil kositer kar čez noč postal tako dragocen. Haden, kateri je spremljal to komisijo, je opisal te razmere. Bolivija je pretežno indijanska dežela. Izmed teh sta najmočnejša dve plemeni, Quechua ter Aymara.

Španci, kateri so si podvrgli to deželo z ostalimi v južni Ameriki v sredi šestnajstega stoletja, so zapustili fevdalne razmere, katere obstojajo še danes. Vladajočo kasto, ki šteje deset odstotkov celokupnega prebivalstva, tvorijo še vedno čistokrvni potomci špancev, čeprav je Španija nominalno že davno izgubila oblast nad deželo. Teh deset odstotkov obvladuje in poseduje vsa oblast v deželi. Ostalih devetdeset odstotkov so Indijanci, kateri so brez pravic, prezirani in zaničevani, kot so bili pred revolucijo v Mehiki. Bolivija je na rudah zelo bogata dežela. Poleg srebra je njen glavni dohodek — kositer. Vseled svoje lege, ker je v večini gorata, morajo Indijanci delati v gorah dvanajst do osemnajst tisoč čevljev višine. In kakor povsod, kjer je nekoč vladala katoliška Španija, so tudi tu silno revne razmere. Indijanci brez šol, s plačami, s katerimi je dostojno življenje nemogoče — so ostali v mali višini razvoja — dočim se valja mala pešička lastnikov v bogastvu. Vseled slabih prometnih sred-

stev gnije na tisoče ton pridelkov v bogatih dolinah dežele, dočim stradajo in časih umirajo za lakoto na visokih planotah. Veliko teh lastnikov kositernih rudnikov niti ne živi v Boliviji. In ker vsa dežela tako rekoč odvisi od kositra (več kot 70% vseh vladnih dohodkov je od davka, katerega dobiva od kositra), si lahko mislimo ogromno važnost, katero ima ta ruda za deželo.

Od vsega prebivalstva trel milijonov jih je le šestdeset tisoč zaposlenih pri kopanju kositra. Dočim lastniki dobivajo 31.6 odstotkov na leto za njih investicije, dobivajo indijanski rudarji za osemurno delo dvanajst do osemtrideset centov na dan. Le v najboljšem slučaju more dober delavec zaslužiti 40 bolivianos (80 centov) na dan. Več o teh razmerah bom pisal v prihodnji številki.

Zadnja seja JSZ je bila zelo zanimiva. Poleg navadnih zadev, katere so seve zelo važne, smo razpravljali o našem listu, kako ga razširiti, o naraščajočih cenah papirju, o Majskem glasu itd. Nato je sledila razprava o jugoslovanski akciji, katera je znana pod imenom SANS. Razprave smo se udeležili vsi — in ker je seja bila polnoštevilna, je bilo precej govorjenja. Tudi Louis Adamič je nas prišel poslušati.

Ruski relief

Imam precej poročati, Vsota za nazimni prt \$500 je garantirana. Vsem prispevalcem, posebno pa še vam sodruzi in sodružice, najtoplejša hvala!

Zadnje dneve sem prejel sledeče vsote:

Frank Keel, Chicago, Ill., \$3; Valentin Jereb, Waukegan, Ill., \$5; Frances Jereb, Waukegan, Ill., \$1; Anton Svete, Waukegan, Ill., \$2; Anton in Mary Celarec, Waukegan, Ill., \$2.

To vsoto desetih dolarjev mi je poslala sestra Mary Celarec iz Waukegana.

Iz Penne sem prejel od Joe Britza, Export, \$1.

John Kosin iz Girarda, O., je poslal \$4, katere je daroval A. Dcbrovolec.

Pavla Podgornik, Cicero, Ill., \$1.

Skupaj v tem seznamu \$19.

Vsi darovalci, kateri so pripevalci za nazimni prt, bodo obveščeni pismeno v prihodnjih dveh tednih. Se enkrat, lepa hvala!

Več na Proletarčevu veselico v nedeljo 28. marca. Na svidenje!

Prememba sej kluba št. 49 J. S. Z.

Cleveland, O. — Seja kluba št. 49 JSZ se bodo vršile od zdaj naprej vsako tretjo nedeljo v mesecu zjutraj v Slovenskem delavskem domu. Člane prosim, da to upoštevajo in sodelujejo, da bomo imeli udeležbo in skupno drug z drugim reševali naše skupne probleme. — A. Bozich, tajnik.

Tole mi ne gre v glavo?

Ako se borimo zoper fašizem po vsem svetu, čemu smo se tako slabo izkazali v tej nagoli v Španiji in v francoski Afriki?

POVESTNI DEL

Hudiček v steklenici

Robert Louis Stevenson. — Prevedel V. P.

(FILOZOFSKA PRIPOVEDKA)

(Nadaljevanje.)

Kmalu nato se je stemnilo, kajute so razsvetlili in belci so sedeli ter kvartali in pili whiskey kakor ponavadi. Keave pa je hodil vso noč po krovu sem in tja in še ves naslednji dan, ko so pluli v zavetju Mauia ali Molakaia, je tekal sem in tja kakor divja žival v kletki.

Proti večeru so vozili mimo Diamond Heada in prispeli k nabrežju Honolulua. Keave je z ladje odšel med množico in je jel spraševati po Lopaku. Menda je postal posestnik dvojborke — nobene boljše ni bilo na otokih! — ter je odjadril na križarenje daleč proč od Pola-Pola ali Kahitiija. Tako torej ni mogel pričakovati od Lopaka nobene pomoči. Tedaj se je spomnil Keave, da je nek njegov prijatelj odvetnik v mestu — njegovega imena ne smem povedati — in poizvedoval po njem. Povedali so mu, da je nenadoma obogatel in da ima lepo novo hišo na obali pri Vaikiki. In Keave se je nečesa domislil, poklical je voz in se odpeljal proti odvetnikovi hiši.

Hiša je bila popolnoma nova, in drevesa v vrtu pa niso bila večja od sprehajalnih palic in odvetnik je bil videti srečen, ko je prišel.

"S čim ti lahko ustrezem?" "Ti si Lopakov prijatelj," je odvrnil Keave. "Lopaka je kupil od mene neko blago in misli sem, da bi mi lahko pomagal, da bi to blago zasledil."

Odvetnikov obraz se je silno potemnil in rekel je:

"Ne bom trdil, da te ne razumem, Keave. Toda to je zla zgodba in bolje je, če je človek ne preleva. Zagotavljam ti: ničesar določnega ne vem, vendar slutim nekaj, in če bi povprašal v določenem kraju, bi morda kaj novega zvedel."

In imenoval mu je ime človeka, ki ga bom tudi jaz naraje zamolčal. Tako je bilo dan na dan. Keave je tekal od človeka do človeka, vsepovsod je videl nove obleke, konje in vozove, lepe nove hiše, vsepovsod je videl zadovoljne ljudi, dasi so se njihovi obrazi seveda takoj, ko je namignil o svoji zadevi, potemnilili.

"Nedvomno sem na pravi sledi," si je mislil Keave. "Vse te nove obleke in vozila so hudičkova darila, in ti veseli obrazi so obrazi ljudi, ki so spravili svoje hudiček in ki so se sami zavarovali pred tem hudičevim predmetom. Če bom videl blede lica in če bom slišal vzdih, bom vedel, da sem

tik steklenice."

Tako se je nazadnje zgodilo, da so ga poslali k nekemu belcu na Britanski cesti. Ko je približno v času večerje prišel pred vrata, je videl tam običajne znake, videl je novo hišo, nov vrt in električno luč, ki je lila skozi okna. Ko pa je prišel posestnik hiše, sta šinila v Keaveju upanje in bojazen po udih. Zakaj pred njim je stal mlad mož, bil je bel kakor mrlič in črn okrog oči, lase je imel divje razmršene in v njegovem licu je bil izraz, kakor ga menda izraža človek, ki je obsojen na smrt na vesalih."

"Tu je prav gotovo steklenica!" si je mislil Keave. In povsem odkrit je razložil svojo zadevo ter dejal:

"Prišel sem, da bi kupil steklenico."

Pri teh besedah se je blede belec opotekel proti steni.

"Steklenico!" je zastokal, "da bi kupili steklenico!"

Nato je bilo, kakor bi se dušil, zgrabil je Keaveja za roko, ga potegnil v sobo in natočil dva kozarca vina.

"Na vaše cenjeno zdravje!" je dejal Keave, ki je svoje čase mnogo občeval z belci.

"Da," je nato nadaljeval, "steklenico bi rad kupil. Koliko pa zdaj stane?"

Ob tej besedi je padla mlademu možu steklenica z rok in kakor pošast je zaklical:

"Cena! Cena! Ali ne veste cene?"

"Zatorej vas vprašujem," je odvrnil Keave. "Toda zakaj ste tako pobiti? Ali s ceno ni vse v redu?"

"Od kar ste jo vi imeli, je cena steklenici zelo padla, gospod Keave," je dejal mladi mož oklevalje.

"No prav, bom pa tem manj plačal zanjo," je dejal Keave. "Koliko ste plačali zanjo?"

Mladi mož je bil bel kot prt, so je dejal:

"Dva centa."

"Kaj?" je zaklical Keave, "dva centa? Potem jo pa lahko prodate samo za en cent. In kdor jo bo kupil —"

Besede so Keaveju obtičale na jeziku: kdor bi jo kupil, bi je nikoli več ne mogel prodati. Steklenica in hudič v steklenici bi morala ostati pri njem do njegove smrti. In kadar bi umrl, bi se moral podati v rdečo globino pekla.

Mladi mož z Britanske ceste je padel na kolena in kričal: "Za božjo voljo, kupite steklenico! Dam vam povrhu še vse svoje premoženje. Bil sem blazen, ko sem jo kupil za tako ceno. V svoji kupčiji sem

tvegal ves denar in sem poneveril tuj denar. Izgubljen bi bil in bi moral v ječo."

"Uboga sirota!" je dejal Keave. "Tvegali ste svojo dušo v taki obupni pustolovščini, da bi ubežali pravilni kazni za svoj prestopok. Vi pa mislite, da bi okleval jaz, ki jo bom kupil zaradi ljubezni? Dajte mi steklenico in drobiž, ki ga imate, o tem sem prepričan, že pripravljene. Tu je novček za pet centov."

Bilo je, kakor je Keave domneval: mladi mož je imel že pripravljen denar v predalu. Steklenica je dobila novega gospodarja in komaj so se je Keavejevi prsti dotaknili, je izrazil željo, da bi imel zopet čisto kožo. In res — ko je prišel v sobo in se je pred zrcalom do gola slek, je bilo njegovo telo svetlo in čisto kakor telo novorojenega otroka. Komaj pa je videl čudo, se je spremenilo tudi njegovo mišljenje. Nič več se ni menil za kitajsko bolezen niti ne dosti za Kokuo in obhajala ga je samo ena misel, da je zdaj za vse čase in za vso večnost zapisan hudiču in da nima nobenega boljšega upanja kakor upanje, da bo večno gorel v plamenih pekla. V daljni daljavi je s svojimi očmi gledal plapolajoče plamene, njegova duša se je zgrozila in tema je prekrila luč.

Ko si je Keave nekoliko opomogel, je videl, da je bil tak večer, ko je v gostilni igrala godba: šel je tjakaj, ker ga je bilo strah samote. Tam je tekal sem in tje med srečnimi obrazi in poslušal melodije, ki so valovile v višino in nižino. Slišal je, kako je Berger taktiral, toda ves čas je slišal tudi preketanje plamenov in videl je rdeči ogenj, ki je gorel v brezdanji globini pekla. Nenadoma je zaigrala godba pesem: "Hiki-ao-ao," to je bila pesem, ki sta jo pela s Kokuo, in pri teh zvokih ga je obšel pogum in mislil si je:

"Zdaj se je zgodilo, in z zlim bom še enkrat vzel tudi dobro."

In zgodilo se je, da se je s prvim parnikom odpeljal na Havaj, in takoj ko je prišel, so ga poročili s Kokuo in privedel jo je v Svetlo hišo na pobojcu.

Z njima pa je bilo takole: Če sta bila skupaj, je bilo Keavejevo srce mirno. Kakor hitro pa je bil sam, ga je obšla razjedajoča groznica, slišal je prasketanje plamenov in videl je ogenj, ki je gorel z brezdanjem prepadu pekla. Dekle se mu je predalo z dušo in telesom. Srce ji je poskakovalo, ko ga je zagledala in njena roka se je prižela k njegovi roki. In bila je tako lepa od las do nohtov, na nogah, da bi je ne mogel gledati nihče brez veselja.

Po svoji naravi je bila ljubezniva. Vedno je našla dobro besedo. Bilo je je samo petje, hodila je sem in tje po Svetli hiši, bila je najlepši predmet v njegovih treh nadstropjih in njene pesmi so se ji kakor ptiču vsipavale iz grla. Keave jo je vzhičeno gledal in poslušal, ko pa se je domislil cene, ki jo je plačal zanjo, se je moral splaziti vstran in jokati in stokati. Potem pa je moral zbrsati svoje oči in umiti svoje lice, iti k njej in z njo posedati po širokih balkonih, peti z njo njene pesmi in odgovarjati z bolno dušo na njene smehljajče se poglede.

(Dalje prihodnjič.)

Španija na dveh stolčkih

Španski diktator general Franco deluje za zmago Nemčije in izjavil je, da bo storil vse kar bo zmogel za poraz Rusije in njenega boljševizma. A Franco je "prijazen" tudi Zed. državam, ker mu pošiljajo olje, žito, gnojila za španjolske kmetovalce, meso in druga živila.

Naivejšo trgovino pa ima Španija z Nemčijo in mnogi ameriške pošiljatve generalu Francu kritizirajo, ker se boje, da jih daje doberšen del Nemčiji.

Slika iz Afrike. Po sporočilih ameriškega urada za vojne informacije pomeni, da domačini novice iz naših virov z zadovoljstvom čitajo zato, ker so resnične. Tudi ameriški način reklame jim ugaja.

Habsburška zadeva ni še razčiščena in prejkone ne bo še tako kmalu

Čitali smo protest SANSa proti delovanju Habsburžanov za obnovitev njihove nekdanje monarhije in pa opombo, da je tudi SANS za federacijo dežel v tistem kraju Evrope, a nikakor ne pod kakim nemškim princem.

Veliko boljše bi se glasilo, pod nikakršnim princem, pa naj bo nemški, italijanski, karadžorževski ali pa kak nov Zog, ki so ga po zadnji svetovni vojni urinili zmagoviti zavezniki mati Albaniji.

Ko je prišlo na dan, da se v Otonovo "avstrijsko" divizijo poriva tudi nedržavljanje Čehe, Jugoslovane in člane drugih narodov, ki so nekoč živeli pod Habsburžani, je protestiral čehoslovski narodni koncil, protestiral je SANS, še prej pa avstrijski socialisti begunci, na katere pa v državnem departamentu vsled svojih konservativnih nazorov ne porajajo dosti. A bodo v novem svetu vendarle važni, pa če se jih sedaj za take prizna ali ne.

JIC v New Yorku je dne 5. marca oskrbel izčrpek poročil iz newyorških časopisov, v katerih se pripoveduje o protestih na državni in vojni oddelku zvezne vlade proti flirtanju z Otonom. Vrh tega je JIC iz newyorškega dnevnika PM glede Habsburžanov oskrbel prevod članka pod naslovom "54 znamenitih Amerikancev protestira proti Otonovemu bataljonu", ki se glasi:

Današnji dan je prinesel nove valove protesta proti vpoklicanju vojakov v takozvano "avstrijsko legijo" po načelu državne pripadnosti iz dobe pred svetovno vojno.

54 ameriških državljanov, ki so na svojih poljih znane osebnosti, so poslali vojnemu sekretarju Henry L. Stimpsonu protestno pismo proti tem vpoklicom.

"Pred par tedni," veli pismo, "ste v odgovor na nekatere nujne prošnje ameriških in evropskih demokratov z vso jasnostjo izjavili, da formacija avstrijske legije nikakor ne vključuje, niti direktno niti indirektno, priznanje g. Otona Habsburškega, pretendenta na prestol starega avstro-ogreškega cesarstva. Predpostavljamo, da to zagotovo tudi danes še velja kljub ponovnim nasprotnim trditvam Habsburžana.

vseh teh posameznih slučajih. So ti vojaki prej že odklonili povabila, da vstopijo v avstrijsko legijo.

"Gre torej za moštvo, ki je z navdušenjem pripravljeno boriti se v ameriški armadi; upravičena pa sta njih bojazen in ogorčenje, ako se jih silijo, bojevati se v okolnostih, ki jih politično spominjajo na avstro-ogreško cesarstvo, katerega uničenje je bilo eden izmed največjih uspehov demokracije v prvi svetovni vojni.

"Prav posebno upravičeno je to za oni del tega moštva — veliko večino prizadetih slučajev — ki so že v posesti takozvanih first papers in imajo torej namen postati ameriški državljani. Dobili smo celo poročila, da dobivajo Čehi, Poljaki in Jugoslovani v avstrijski legiji pouk v nemščini.

"Nepotrebno bi bilo naglašati pogubni vpliv takega postopanja na moralo prizadete moštva, in na mišljenje civilnih Evropejcev demokratičnega prepričanja ter nešteti milijonov Amerikancev, ki še vedno verujejo v to, da bodo neizogibne strahote te vojne našle nekoliko upravičenja, ako bo zmagi v vojni sledil dostojen mir.

"Iz teh razlogov nujno predlagamo, da se omenjeno pogubno politiko čimprej popravi in avstrijsko legijo, ako naj še nadalje obstoja, omeji na naslednji način.

"Avstrijska legija naj obstoji izključno le iz moštva, ki bo prostovoljno glasovalo za službo v tem oddelku.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

New York Post o Otonu Habsburikemu

"Monarhistični pretendent Oton Habsburški je bil priznan za načelnika nekakšne "avstrijske" naborne družbe za Austrian U. S. A. battalion. Tujci, ki stanujejo v Ameriki morajo vstopiti v ta bataljon, češ, da so avstrijskega državljanstva — tudi če so navdušeni demokrati in zagrizeni anti-monarhistični in se radi tega boje monarhistične koloracije tega oddelka.

"Vidimo (tako trdi kongresman Celler), da premeščajo Jugoslovane, Čehe, Poljake in celo Italijane v ta bataljon — ljudi, ki bi bili pripravljeni umreti zato, da preprečijo vpliv Avstrije in rešijo svojo domaćo zemljo.

JANKO N. ROSELJ, glavni predsednik ABZ:

POMOŽNA AKCIJA IN RDEČI KRIŽ

Glavni tajnik slovenske sekcije JPO je dobil iz Washingtona, D. C., pismo, da je "The President's War Relief Control Board" sprejel resolucijo, v kateri se apelira na vse vojne pomožne akcije, da prenehajo z nabiranjem denarnih prispevov v mesecu marcu, ker je mesec marec v letošnjem letu z odobritvijo predsednika Roosevelta odbran le za nabiranje denarnih prispevkov za Ameriški rdeči križ.

Slovinci in Slovenke, darujte in prispevajte za Rdeči križ, pomagajte tej samaritanski organizaciji, kolikor pač morete. Vsi darujte, saj vsi veste, kako veliko in plemenito delo vrši ta človečanska organizacija v vojnem času.

Glavni blagajnik slovenske sekcije JPO mi poroča, da je v mesecu februarju prejel sledeče prispevke:

Mr. in Mrs. George Radeff \$1; A Cedilnik, blagajnik lokalnega odbora št. 34, Detroit, Mich., je poslal \$113; od Slovenic Publishing Co., New York, N. Y., je dobil \$4; in Alexander Skerly, blagajnik lokalnega odbora št. 25, Claridge, Pa., mu je poslal vsoto \$300.

Skupna blagajna slovenske sekcije JPO je bila dne 28. februarja 1943 — \$42.934.89.

To je že lepa vsota, toda bila bi lahko še večja, če bi se vsi zavedali neznosnega položaja naših bratov in sester onkraj morja.

Slovenski list, Jugoslovanski Obzor, je v mesecu decembru poročal o veliki in posnemana vredni kampanji za JPO-SS, ki se je završila v Milwaukeeju in West Allisu, kjer so šli nabiralci in nabiralko od hiše do hiše nabirali denarne prispevke. Tako organizirana kampanje je prinesla \$2.312.40. Lokalni odbor št. 5 je poslal gl. blagajniku že \$2.815.95.

To je res lepa vsota za obe naselbini. Če bi vsaka naselbina napravila take nabiralne kampanje, potem bi imeli veliko več v naši skupni blagajni. Hvala lepa vsem, ki so bili zaposleni in so se trudili v tej kampanji. Narod vam bo hvaležen v domovini, in naselbini Milwaukee in West Allis sta dokazali, da čuiteda z zaslužnjim narodom onkraj morja.

Denar, ki je nabran za našo pomožno akcijo, je sedaj naložen v vojne bonde ter pomaga naši ameriški republikli. Glavni blagajnik je kupil že za \$37.259 vojnih bondev, s tem je dokazano, da najprvo pomagamo s tem denarjem Ameriki, in ko bo konec vojne, bomo s tem denarjem pomagali našim bratom in sestram onkraj morja. Lačni in potrebni bodo vsi, ko jim zopet zasije sonce svobode.

Glavni tajnik JPO,SS, mi je poslal pismo blagajnika lokalnega odbora št. 13, Sharon, Pa., kateri mi je poslal ček za \$300.

"Iz teh razlogov nujno predlagamo, da se omenjeno pogubno politiko čimprej popravi in avstrijsko legijo, ako naj še nadalje obstoja, omeji na naslednji način.

"Avstrijska legija naj obstoji izključno le iz moštva, ki bo prostovoljno glasovalo za službo v tem oddelku.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

"Prepričani smo, da bi taka omejitev največ pripomogla k podvigu morale v avstrijski legiji in obenem prepričala javnost, da se ne bo poskušalo uporabljati ameriške armade za druge politične cilje kakor za boj proti fašizmu.

vsoto \$74.62. Darovali so posamezniki; društvo Slovenec št. 262 SNPJ je prispevalo \$5; pri igri mladinskega krožka št. 21 SNPJ in kanzanja slik so dobili \$23.72. Hvala zavedni naselbini!

V mesecu aprilu naj bi zopet poživela naša pomožna akcija. Lokalni odbori naj bi zopet sklicali svoje seje, kjer bi se organizirali za nabiranje denarnih prispevkov. Veliko dolarjev bi se še dobilo, ako bi naši zavedni rojaki in rojakinje šli od hiše do hiše. Koliko imamo danes še naših Slovencev in Slovenk, katerih se nobeden ni vprašal, da naj prispevajo v Sklad JPO,SS.

V mesecu marcu pa pokažimo, da smo zvesti in vredni državljanji velike in svobodne ameriške republike, ki nas je sprejela za svoje državljane. Pomislimo, kaj bi se zgodilo nam, če bi bili onkraj morja med našimi rodnimi brati. Ze iz te velike hvaležnosti napram usodi, ki nas je pripeljala v Ameriko, storimo svojo dolžnost.

Amerika je prva! Kada nas ona kliče, je to glas naše skupne matere, ki prosi za vse one, ki se borijo in umirajo za nas. Čas je, da vsi delamo, vsi žrtvuemo in vsi dajemo.

Darujmo in prispevamo vsi za Ameriški rdeči križ!

Shod v prid kampanje za nakup vojnih bondev

V Chicagu se vrši že par tednov kampanja za nakup vojnih bondev v namen, da se zbere dovolj visoko vsoto za zgraditev nove bojne ladje "Chicago". Prejšan s tem imenom je bila v tej vojni potopljena.

Sodelujejo v tej kampanji razne narodnosti, tako tudi Slovenci. Slovenski shod se bo vršil v soboto 27. marca v dvorani šole sv. Štefana na 22. cesti. Nastopil bo govornik v imenu vlade, vrh tega bo tudi glasbeni spored, v katerem nastopijo pevski zbori in solisti. Vstopnina prosta.

Ali bo tudi mleka primanjkovalo?

Nekateri strašijo, da bo manjkalo ne le mesa in maščob, nego tudi mleka. V Chicagu stane kvort mleka, dostavljen na dom 16 in pol centa, v prodajalnah pa 14 in pol centa. Ker se nimamo pol centov, računajo prodajalci cel cent.

Cirkulacija dnevnikov

Cirkulacija ameriških dnevnikov je znašala lani 44.492.836 izvedov na dan.

Padanje števila dnevnikov

Lani je izhajalo v Zed. državah 1.894 dnevnikov ali 80 manj kakor leto poprej.

CHICAGO, ILL.

Priredba v korist PROLETARCA

V NEDELJO 28. MARCA 1943

V DVORANI SNPJ, SO. LAWDALE AVE.

Vstopnice v predprodaji 50c, pri blagajni 60c.

Joško Oven na tej priredbi oznanil uspeh klubove akcije za ruski relief, — Prebitek priredbe same gre ves v tiskovni sklad Proletarca.

Spored oskrbi dramski odsek, v katerem so JOSKO OVEN, JOHN RAK in FRANK ZAITZ.

Sodelujte z nami pri razpečavanju vstopnic.

Pomagajmo ne samo k zmagi zaveznikov, nego tudi k zmaji za PRAVICEN MIR: za otmitve SLOVENSKEGA in VSEH drugih podjarmljenih narodov.

V nedeljo 28. marca pridite v dvorano SNPJ.

Prireditelj: **KLUB ŠT. 1 JSZ.**

6 priporočil za vojnčasno razsvetljavo

1. Umite steklene svetilke in svetilne žarnice z vlažno krpo, s tem dobite 25 do 30 odstotkov več svetlobe.
2. Rabite bele svetilke ali z belo podlago; to vam bo dalo najboljše svetlobo.
3. Sedite dovolj blizu svetilke. Razlika par inčev lahko pomeni 50 odstotkov manj svetlobe.
4. Ogibajte se direktno svetlobo svetilke ali reflektorja. Rabite globoke senčnice.
5. Postavite vrsto svetilk tako, da se svetloba od svetila v oči bližnjim vama ali komu drugemu.
6. Nastavite svetilke in svetilne žarnice tako, da bo vsaka svila dve ali več osram.

PROSTO. — "Ostrela in raba svetila in svetilke. Knjižica s koristenimi Vprašanje za eno te dane."

PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Angleški kralj dela vsak večer po par ur v municijiski tovarni. Koliko je njegov delo vredno, tega niti njegov "boss" ne sme izdati. A že to, da dela kralj tako mogočnega imperija v tovarni magari le v reklamno za vojne namene, je nekaj vredno. Kaj pa ubežni vladarji? Čemu ne bi šel kam delati tudi Peter Krleža, ki je bil v nekem okrog milijona dolarjev na leto za svoj vtič, ki si ga ni še nikdar zaslužil? Ali pa njegov stric kralj Karl, ki veseljači v Mehiki? In knez Pavle ter njegova Olga, ki sta tudi med "ubežniki" in živita razkošno kakor arzijski Peter? Ali so kaj take tudi za demokracijo in njeno opravičujo, da se smatrajo za naše "zaveznike".

V Moskvi deluje takozvani veselovanski odbor tako ognjevit kakor še nikoli, od kar je Rusija pod boljševiki. Niti ni bil panlavizem v Rusiji tako močan niti pod carji kot je sedaj. Proletarec, kot drugi slovanski listi, prejema iz Moskve brzjavna poročila o delovanju tega odbora. Njegov temeljni apel je na slovanska ljudstva v Evropi, da naj se upirajo, da naj rušijo, da naj store karkoli bi utegnlo škoditi naciji Nemčiji. Propaganda iz Vatikana pa to stališče pobija, češ, čemu naj trpi tisoče nedolžnih ljudi zato, ker kak posameznik ubije nacijskega uradnika, ali poruši most, ali pa če partizani napadejo nemško, ali pa italijani k vojaško četo? Razen Srbov, Bolgarov in Rusov, in Rusinov, so ostali slovanski narodi katoliške vere. To tudi pojasni bratomerno borbo med Paveličevimi "ustaši" in Srbi. In pa borbo med partizani in čimiki, ki so se prodali za sklado leče Italiji.

Harold J. Laski, slovit teoretik, dolgo vpliven v angleški delavski stranki, pravi v reviji "Nation", da najboljšje kar zavezniki morejo storiti za vsoglašenje med sabo je izreči naložbo, da bo lahko vsak narod sam odločil o svoji usodi. Harold Laski nedvomno ve, da se to ne bo zgodilo. In Wilson, če bi še živel, bi ga poučil, da je tudi on tako mislil, pa so ga ogojufali za vseh njegovih 14 točk, ki so šinile kakor elektrika med ljudstva zmagovitih in premaganih narodov.

Atlanski čarter prav tako lahko postane zgolj krpa papirja kot Wilsonovih 14 točk, če ne bodo Roosevelt, Churchill in Stalin, pa Čiang Kai-šek skupno določeno izjavili, da so po tej vojni za nov svet. To se pravi, za odpravo kapitalizma in za preuredbo človeške družbe v splošno dobro. Za odpravo kapitalizma pa je med njimi samo diktator So-

in mladoletni Peter z njunim sorodstvom, in pa da je bežalo začno z njima s pomočjo domačih in angleških letal pred nemško nevarnostjo kakih par sto drugih veljakov, ki so sedaj v Angliji, v Ameriki in v Egiptu. Zanimivo je, da so med temi ubežniki tudi nekateri vodilni člani tistega kabineta, ki so prodajali Jugoslavijo Hitlerju in Mussoliniju, in da še tudi sedaj žive v palačah na stroške jugoslovanskega ljudstva, ali pa na stroške Anglije, ki protežira jugoslovansko ubežno vlado.

General Mihajlovič baje kolje partizane da je veselje. Tako trdita Berlin in Rim, a tudi druga poročila dokazujejo, da je kuga beogradske čaršije razlezena v tej grozni tragediji Slovencev, Srbov in Hrvatov po vsi Jugoslaviji. Čaršiji se gre za ohranitev čizanstva pod masko velšrbstva, klerikalcem za obvarovanje privilegijev hierarhije, in birokratom ter drugim izkoriščavalcem pa za pogrnjeno mizo, na kateri je bilo izobilje. Kmet in delavec pa naj garata. Nekateri so sedaj sledili vzgledom upornikov pod Matijem Gubeem in so med hostarji. Drugi jih pobijajo z orožjem, ki ga jim je posodila Italija, v "koroški provinci" pa Nemčija.

Dr. Ivan Šubišić je bil pozvan v London, da raztolmači, čemu je v Ameriki napadal jugoslovansko vlado in se končno ločil od nje ter potem še bolj odrihal po nji. Šubišić, ban Hrvatske, se je vabilu odzval s pojasnolom, da ga je v London pozval njegov kralj Peter II., kajti če bi ga tja povabil le premier, bi mu pokazal figo. Tako se govori za vnanjost. Kralj ga je res pozval v London, toda ne po svojem nagnanju. Pozval ga je premier v kraljevem imenu. Tja je bil ob enem povabljen tudi minister Franc Snaj, in pa poslanik Fotić, ki je vse skupaj prehitel s tem, da je prvi dobil sedež v letalu. Jugoslovanske zadeve so čudne reči in v ameriškem državnem departamentu jim še vedno pravijo balkanske godlje.

Ban Šubišić je za federativno, demokratično Jugoslavijo. Pravi, da je on za tako uredbo, v kateri ne bo monarhija nikakršen problem. Ako je to res, bo Peter izgubil službo. Fotić pa je proti temu na vse višje in se v ameriškem državnem departamentu trudi, da naj se po zmagi zaveznikov v Evropi ohrani stari red, s starimi dinastijami in s staro birokracijo ter zaeno z njo s stari izkoriščanjem. A ljudstvo tam se upira že sedaj, ko je upiranje tako nevarno, da vsakdo vsak hip tvega svoje življenje.

Letalec Rickenbacker, ki je ob enem kapitalist ter se kot tak toliko zgraža nad delavci, bi moral biti pred par tedni v Bear Creeku v Montani. Tam se je namreč dne 27. februarja dogodila eksplozija, ki je vzela življenje 74 ljudem. Tudi oni so delali v "peklenjskih luknjah". Riskirali so vse in dali so vse, kar so imeli. Življenje. Med njimi je bilo sedemnajst Slovencev in Hrvatov. Izmed slovenskih žrtev je bil John Koprivšek, ki ga bo Proletarec pogrešal, ker je bil njegov naročnik. Žrtev, ki jih dajemo na račun dela v rovih, so omenjene na prvi strani v tej številki.

V Clevelandu so delavci rebelirali proti dohodninskemu davku. Tako zahtevajo največja ameriška časniška agencija Associated Press v depesi z dne 12. marca. Poročilo davčnega urada omenjega datuma se je glasilo, da je izpolnilo davčne pole do omenjenega dne 277.365 oseb, ali 119.106 manj kot leto prej. To se je kajpada v naslednjih treh dneh lahko izravnilo, a namig je bil dan, priobčen v listih širom dežele in "hint" pa je bil ta: "Cleveland spada v okrožje unij CIO."

Cemu Rusija ne da svojih prerij v Sibiriji ameriškim letalcem za bazo, s katerih bi napadali Japonsko? Cemu Rusija sploh ne gre v vojno z Japonsko? To in še marsikaj

Ko je čona kitajskega glavarja Kai-šeka bila na obisku v Belj hiši, je Rooseveltu in drugim poudarila, da Kitajska vztraja v vojni še sedmo leto. Omenila je ob enem, da ni s pomočjo zaveznikov nič kaj zadovoljna. Vendar pa si Zed. države prizadevajo, da Kitajski pomagajo kolikor največ morejo. Na gornji sliki sta Roosevelt in pa madama Kai-šek, ki se tu zdravi in ob enem pa deluje, da bi dobila Kitajska od ameriške lend-lease več pomoči kakor jo je doslej.

vprašujejo v Angliji in v Ameriki. Posebno v Ameriki. A v Moskvi enako ognjevit vprašujejo, pa še s posebnim poudarkom, čemu ni še druge fronte? Sedaj, pravi Moskva, je samo ena in vse vojno breme je na sovjetskih ramah. To sicer ni pravilno tolmačeno, a z ruskega stališča je razumljivo. Devet milijonov življenj, ki jih je Rusija prispevala, je vsakalor veliko več, kot pa material, ki smo ga ji poslali.

Mešanje pojmov glede vojnih namenov je propaganda reakcije proti "četrtnemu terminu". Roosevelt bo imel še veliko otepanja, predno mine njegov tretji termin.

Tudi general Giraud, poveljnik francoske oblasti v severni Afriki, ki je pod ameriško okupacijo, je postal pozdrav Draži Mihajloviču. Pred njim pa ameriški vrhovni poveljnik v Afriki. To niso bile sicer čestitke Draži, nego klorufe Moskvi.

Kapitalizem se boji in boji se za svojo usodo in svoj sistem Sovjetska unija. In boje se vsi narodi v Evropi in drugje, da se ta vojna vrši ne za njihovo dobro, nego vsled sporov med imperialisti. Zato bi bilo več kot dobro tole: Roosevelt, Churchill, Stalin in Kai-šek naj se zedinijo, kaj hočejo po zmagi. Če so za nov red, bi rekli: Nič več imperializma: svoboda ljudstev, delitev prirodnih bogastev v skupno dobro. A pod kapitalizmom in imperializmom pa tega nikdar ne bo.

Ali ni čudno, da morajo demokratični tujerodci protestirati proti demokratičnemu državnemu departamentu, ker gradi protidemokratični bataljon v prid ambicij Otona Habsburškega? In gradi ga na stroške ljudstva te dežele! Le kako si v državnem oddelku zamišljajo demokracijo, to bi radi vedeli milijoni tistih, ki verujejo vanjo.

Tudi to je čudno: Največja žrtev intrig zavezniske diplomacije v Evropi so poleg Židov španski republikanci. Niti London, ne Washington, se nečeta zavzeti zanje, čeprav je kakih tri tisoč teh jetnikov v Franciji in v francoski Afriki že tako izstradanih, da so le še o kostnjaki. Pa se jih Franco vseeno boji. In da se mu ne zamermimo, naj jetniki ostanejo še nadalje v ujetništvu. Kakih 100.000 jih je bilo poslanih po nemški okupaciji Francije nazaj v Španijo. Kaj se je z njimi zgodilo, si lahko le predstavljamo.

MALO DROBIZA
Chicago, Ill. — V tej deželi je v organizacijah običaj, da se po otvoritvi vsake seje čita zapisnik prejšnje seje. Bilo bi dobro to navado prenesti tudi na prihodnje mirovno konferenco, na kateri se bi prečital zapisnik "prejšnje mirovne konference". Morda bi se diplomati na prihodnji iz njega kaj naučili. Torej ali kdo podpira ta moj predlog?

MALOMARNO
Iz poročil ameriških novinarjev v francoski Afriki je razvidno, da je tam še vedno tisoče demokratov v jetniških taborih, med njimi borbeni Francozi, ki so pomagali zaveznikom vsehkozi pod vodstvom de Gaullea, dalje Židov, francoskih liberalcev, komunistov, socialistov in pa španskih republikancev, ki so po porazu španske republike pribežali v Francijo.

Sedaj, ko je francoska Afrika razen Tunizije zasadena od ameriških čet, ali ne bi bilo pravično te jetnike izpustiti? Pravi, da je sedanja taktika potrebna radi vojnih koristi ameriške armade, češ, ako se zamermimo francoski reakciji, ki je na vladi, in Španiji, bi se morda obrnili oboji proti nam. Mnogi poročevalci pravijo, da ta argument več ne drži.

Zadnjih par mesecev opažam, da se v ameriških dnevnikih čedalje bolj preklajajo srbski in hrvatski "voditelji". Hudo je čitati take balkanske argumente, posebno ker so ti fanatiki na obeh straneh ob naroda tako ponižali in osmešili. Uredniki in dopisniki ameriškega rodu pa se iz obojih norčujejo. Srb Peyovich odgovarja v nekem angleškem listu hrvatskemu dopisniku, kateri se je ogreval za obnovitev Jugoslavije. Srb pa pravi, ne, mi hočemo Srbijo! Hrvati in Slovenci so se v zadnji vojni borili proti Ameriki, Srbija je z zavezniki vred zmagala in jih osvobodila, a po dvestih letih skupnega življenja smo si bili bolj na dvoje kot pred združenjem, pravi ta Srb. In v sedanji vojni so Hrvati spet proti nam. Hrvatski "ustaši" so po dognanjih jugoslovanske vlade v Londonu pomorili o-

krog 600.000 Srbov. Ako jih Srbi še enkrat vzamejo medse, bodo v bodoče še večja žrtev. Tako piše Peyovich.

In tako gre ta "balkanski boj" brez konca in kraja. Če bi moje poročilo kaj zaleglo, bi srbskim in hrvatskim voditeljem priporočal, da naj se sporazumejo. A ta navetj bo menda toliko zalegel kakor moj predlog glede mirovne konference.

Lahko pa si vsi trije "bratski" narodi zapomnijo, da če je združenje nemogoče, potem pa naj vse skupaj pozabimo, ker ne bo ne "Velike Srbije", ne "neodvisne Hrvatske", ne "združene Slovenije". Potem ne bo drugega izhoda kot da vsi ti voditelji hrvatskega in srbskega naroda, ki sedaj trdijo, da jim je nemogoče živeti drug z drugim, poberejo svoja šila in kopita in se prostovoljno vrnejo vsak v "svojo državo". Potem bo domovina rešena in mirna Bosna.

Mislim, da je temu položaju med Hrvati in Srbi največ kriva bivša jugoslovanska vlada. Bila je nesposobna, koruptna, diktatorska in gnila na znotraj in zunaj.

Vsi tisti, ki so se udeležili leta 1930 izleta v stari kraj, ki ga je aranžirala SNPJ, se lahko še dobro spominjajo — in jaz med njimi, da je bilo treba zapustiti Jugoslavijo sedem dni pred ukrcanjem na parnik, ki nas je peljal nazaj v Ameriko.

Dan predno sem zapustil moj rojstni dom v Selcah in krasno Gorensko, je prišel selški župan Berce, da se poslovim. Fin dečko je bil, čeprav na drugi strani plota.

Vprašal me je, kako sem se počutil doma po 28 letih živ-

ljenja v "tujini".
"Izvrstno," sem mu odgovoril. "Ako bi se bil takrat zavedal prirodne krasote slovenske zemlje, ko sem jo zapustil — bilo mi je kakih 15 let — mogoče bi Amerike nikdar ne videl. A ni mi žal. V Sloveniji je naravna krasota, v ljudih ljudje, inteligenten narod. Tudi v Ameriki je tega v izobilju. Najbolj pa tu pogrešam komforta, ki smo ga vajeni v ameriških mestih."

"Ivan, poznal sem te, ko si še krave pasel in prepeval na pašniku. Se še spominjaš?"
"O, dobro, gospod Berce."

Upam, da je še živ, in da mu je še tako ime, razen ako so mu Nemci ukazali, da si ga mora spremeniti.

Vprašal je dalje: "Se spominjaš kako sta ti in tvoj prijatelj sosed, Ignac Hainrihar potegnili za nos vso vas? Ne samo kmete, ampak tudi takratnega župana liberalca Franca Šlibarja?"

"Seveda!" Nato je sam obujal spomine, kako sva Nace in jaz ležala med grobovi in v temnih večerih strašila ljudi; kako sva v poznem mraku, ko so se dekleta vračala z dela, čepela skrita na pečini ob cesti ter brnela, da jih je bilo strah.

Cerkev je tudi tik hriba, zadaj in ob straneh pa pokopališče. Župan je pravil naprej, da je vzelo skoro teden dni najnovega "strašenja", predno je naju zasacila stara Martinova mati. Zadaj za pokopališčem na hribu je imela revno bajto. Namesto da bi šla po cesti v Šlibarjevo prodajalno, je navadno hodila po stezah in čez pokopališče, ker ji je bila to najkrajša pot. Ko je zaslutila, da se nekaj giblje med grobovi, je bežala in pravila o vstajanju mrtvecev. S tem je preplašila vso selško vas. Nekega večera pa se je zbrala gruča držnih selških fantov in kmetov z županom Šlibarjem na čelu in se vstopili ono kraj obzidja, ki je bilo zidano iz skal. Na pokopališču si ni nihče upal — toliko niso bili pogumni. Župan je tako zastražen začel s ponižnim, pobožnim glasom in vprašal, "kaj vi mrtvi, v zemlji zakopani, zahtevate?"

"S tihim glasom mu je eden vaju odgovoril," je nadaljeval Berce, da želite maše. Nato je drugi ponovil, "maše, maše..."

"Prvi sem to storil jaz, Nace je nadaljeval," sem rekel.

Selčani so bili prepričani, z liberalnim županom vred, da mrtvi prosijo pomoči. Midva sva umolknila, župan pa je že kar tu začel nabirati darove za maše. "Počakajva malo, da se razidejo," sem rekel Nacetu. Med tem pa je spet prikrevsala po bližnjici stara Martinova mati in naju spoznala. Prišel je namreč mesec in svetil na grobove. Županu je naju naznanila še tisti večer.

Vem, da maše se za naju niso brale, čeprav sva vprašala zanje. Bila pa sva v skrbeh, kaj naju čaka prihodnji torek, ko nas pride tisti zeleni kaplan poučevati katekizem. A o tem povem drugi teden.

John Chemazar.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue Chicago, Illinois

Prva slovenska pralnica se priporoča rojakom v Chicagu, Cicero in Berwynu.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

Telefoni: CANAL 7172-7173

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO, ILL.

KA LIONE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

TEL. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

ODBOR CANKARJEVE USTANOVE O VZROKIH PRENEHANJA "C. G."

Z mesecem junijem to leto bi leposlovna in politična revija Cankarjev glasnik dovršila šest let izhajanja, pa jih ne bo, ker je občni zbor Cankarjeve ustanove sklenil, da se z revijo začasno preneha. Vrtil se je 31. jan. t. l. v SND na St. Clair Ave.

V pojasnilu o vzrokih prenehanja pravi odbor Cankarjeve ustanove v zadnji številki Cankarjevega glasnika, ki je izšla koncem februarja, oziroma prve dni marca, med drugim tole:

"Glavni vzrok (prenehanju) C. g. je vojna, velika zaposlenost voditeljev Cankarjeve ustanove in nezanimanje naših ljudi za Cankarjev glasnik. Zlasti takozvana inteligenca je pokazala malo dobre volje za napredek revije. V razmerah, v katerih se danes nahajamo, pa je bilo nemogoče nositi breme, ki je v zvezi z izdajanjem leposlovnega mesečnika, mali skupini preprostih delavcev, ki je zaposlena mnogo ur v tovarni, poleg tega pa vrši še mnogo drugega dela v našem javnem življenju.

Cankarjeva ustanova se je rodila pred šestimi leti iz golega idealizma slovenskih delavcev in delavk v Clevelandu. Idealizem teh delavcev je bil skozi vsa leta tako iskren in močan, da je premagal vse zapreke in tako smo z velikim trudom izdali v teh letih nič manj kot 66 leposlovnih mesečnikov, katere je izborno uredjeval starosta naših književnikov Etbina Kristana, zadnje leto pa Ivan Jontez.

Naročnina in oglasi niso niti z daleč krili stroškov revije, zato smo si pomagali s kulturnimi priredbami. Te so znašale vsako leto nad tisoč dolarjev čistega dobička, s katerimi smo pokrili primanjkljaj. Teh priredb ne bomo mogli več prirediti v toliki meri in s tolikim uspehom v bodočnosti, zato je nastal za Cankarjevo ustanovo kritičen problem, kje dobiti dovolj denarja za kritje stroškov revije?"

Dalje pravi odborovo poročilo, da so o tem na občnem zboru dolgo razpravljali. Velika večina je bila mnenja, da se bo položaj za vzdrževanje C. g. v bodoče rajše poslabšal kakor pa izboljšal. Iz teh razlogov so navzoči člani z veliko večino glasovali za resolucijo, ki določa: 1.) Cankarjev glasnik preneha s februarjsko številko; 2.) Vsi, ki imajo naročnino plačano vnaprej, lahko dobe vsoto povrnjene, ako vprašajo zanjo bodisi pisмено ali ustmeno. 3.) Cankarjeva ustanova bo obstajala dalje in delovala na kulturnem polju bodisi s predavanji, priredbami itd. 4.) V času, ko C. g. ne bo izhajal, lahko ustanova izda kako primerno knjigo, ako bo dovolj finančnih sredstev. 5.) Te naloge izvršuje novi odbor Cankarjeve ustanove.

Nedvomno se je občni zbor težko odločil za prenehanje revije, a položaj je bil tak, da je agitacijsko in drugo delo odpadlo na čezdalje manjši krožek.

Prosveta z dne 9. marca pravi o tem: "Cankarjev glasnik,

naš edini magazin, ki je bil vreden tega imena in za katerega so nekateri naši zares napredni in nesebični rojaki vložili veliko truda in od katerega so si obetali veliko, veliko dobrega — je prenehal izhajati. Vzroki za smrt te revije, ki jih navaja uprava Cankarjeve ustanove v Clevelandu, so za — tepece. Enough said at this time."

Odbor C. u. ima o tem brezdvoma drugačno mnenje. Niti ni povedal v svoji izjavi vseh vzrokov, ker ako bi jih, bi moral v osebniosti.

Ko je bila revija ustanovljena, se je zanjo zavzelo precej agitatorjev Proletarca in Prosvete. K tem se je pridružilo več drugih, ki so se skupno lotili nabiranja naročnikov. Za urednika revije je odbor Cankarjeve ustanove povabil Etbina Kristana v Cleveland, ki je nalogo sprejel. Tudi v dramskih in drugih aktivnostih na prosvetnem polju je pomagal. Pisal je uvodnike, kakor jih zna le on. Kadar ni bilo dovolj sodruginov je tudi ostale strani sam napolnil.

Včasih so vsled tega nastale zakasnitve in pa kritike, kar dobremu razpoloženju ni pomagalo. Ker se je Kristan potem vrnil v Michigan, je odbor menil, da bi naj on C. g. uredjeval tam, ostalo uredniško delo v Clevelandu pa bi izvrševal Ivan Jontez. Kristan je menil, da je najboljši, ako ima vse uredniško delo v področju ena oseba, obljubil pa je ostati sodruhin Cankarjeve ustanove. Tako je v začetku lanskega leta postal urednik C. g. Ivan Jontez, Kristan pa še dalje pisal članke in druge stvari, kadar je utegnul.

Tudi glede upravnitva niso bila vseskozi soglasja. Prvi upravnik je bil Louis Zorko, in drugi pa Ludvik Medvešek. Sotrudnike ni lahko dobiti. Se za plačilo ne, zato je med nami tako, da mera urednik veliko dopisovati z onimi, od katerih pričakuje sodelovanja, in si tako pridobiti krog, ki daje publikaciji pestrost in med čitatelji pa zanimanje.

Ne samo Kristanovi članki, tudi drugo gradivo v C. g. je bilo dobro. Vendar pa se revija ni nobenkoli lotila one svoje naloge, ki jo je v začetku obetala izvršiti, namreč zbirati zgodovinsko gradivo o življenju in delovanju ameriških Slovencev bodisi na tem ali onem polju. Bilo je sicer nekaj takih spisov, urednik Jontez je začel tudi z episi delovanja slovenskih kulturnih društev v Clevelandu, a vse to so bili — izjemno nekaterih člankov, ki so bili celota sami na sebi — zgolj poskusi. S takimi spisi je namreč izredno veliko dela. Največ časa vzame iskanje podatkov. Ze ko misliš da imaš spis dogotovljen, pa se spomniš še na koga, pa ga vprašaš o tem in onem. Kmalu uvidiš, da bo treba stvar znova predelati.

V Cankarjevo ustanovo so nekateri resnično vložili ne samo veliko dela nego imeli s tem tudi znatne stroške, posebno s poti v druge naselbine, s priredbami in z agitacijo.

Za enega izmed vzrokov prenehanja, kot že citirano, navaja odbor "veliko zaposlenost voditeljev Cankarjeve ustanove." Nedvomno imajo v mislih pred vsem zaposlenost v industriji, ali kjer že so v službi.

To omenjam zato, ker so se naše organizacije in publikacije gradile nabolj v tistih časih, ko so bili rojaki povprečno toliko zaposleni kakor sedaj in delavniki je znašal v industriji marsikje od 10 do 12 ur, pa tudi v nekaterih rudnikih so delali več kot osem ur, n. pr. v železnih rudnikih v Minnesoti 60 ur na teden. Osemurnik so dobili šele leta 1913. Bilo pa je ona leta med ljudstvom vse več mladostnega ognja, navdušenja in upov v bodočnost, v socializem itd., in za svoja društva in liste so agitatorji, prireditelji igre in koncerte, shode itd., vse dokler niso prišla razočaranja drugo za drugim in pa — staranje. Studene novih priseljencev pa je usahnul in to se pozna.

C. g. je vzlic temu prezgodaj končal. A odbor je pač moral imeti svoje vzroke, drugače ne bi bil sklenil tako kakor je. F. Z.

UDARNA SILA NEMCIJE SILOVITA ZATO, KER IMA LE ENO "FRONTO"

(Nadaljevanje s 1. strani.) pomagamo materialno ne da bi to hotela priznati.

Ali so sumnje upravičene?

Ko je Hitler napadel Rusijo, so kapitalistični krogi v Ameriki in v Angliji kar vskikali veselja, češ, da naj se Hitler in Stalin uničita drug drugega. A ko pa je Rusija sklenila z Anglijo zavezništvo, in ko so ji Zed. države obljubile materialno podporo in ji jo tudi dajejo, pa se je položaj spremenil v toliko, da so se ugnezdila sumničenja na obeh straneh. V Moskvi menijo, da če bi zavezniki hoteli Rusiji v resnici pomagati, bi bila lahko takozvana druga fronta že davno ustanovljena. A je nočejo baš radi tega, ker ne žele, da bi USSR izšla zmagovita iz te vojne.

V Londonu takim argumentom ugovarjajo in pripovedujejo, da so bili v vojni zoper Hitlerja osamljeni še dolgo potem, ko je imela Moskva z njim zvezo, in ko so bile Zed. države saj na papirju nevtralne.

Vse to je res, v kolikor je. Bile pa so vmes intrige, v katerih se je šlo edino zato, ali naj bo bodoči svet kapitalističen, ali pa se mu naj pomaga v socialno revolucijo. Namreč v socializem.

Sklep je bil, da mora ostati v starih mejah. Rusija ni hotela sodelovati v tem zaključku. Poledica teh nesoglasij so spori, ki jih niti cenzorji ne bi mogli skriti.

Vprašanje zamejnih vlad

Eno najzanimivejših vprašanj v teh spletkah so takozvane zamejne oziroma ubežne vlade. Vse so sedaj edino pod vodstvom in vplivom Anglije, deloma pa pod vplivom Zed. držav. Čehoslovaška vlada je edina, ki noče ne angleškega, ne ameriškega pokroviteljstva, niti ne ruskega, zato je ona sama, ki uživa zaupanje Moskve.

Režim v Kremlinu je že namignil, da lahko prav tako ustanovi "zamejne vlade" kakor jih je angleška vlada v Londonu. Prva taka vlada, ki se morda pojavi v Moskvi, bo poljska "zamejna" vlada. Poljska buržvazija in hierarhija dobro ve, da ako se to zgodi, bo imela "zamejna poljska vlada" v Moskvi več zaslonbe med poljskim ljudstvom, kot pa jo ima slična poljska vlada, ki vedri v Londonu in spletkari proti Rusiji po vsem svetu. Anthony Eden o tem veliko ve in morda se mu posreči prepričati ameriški državni departament, da ni dobro igrati v roke sovražnikom Sovjetske unije toliko kot to hočejo tisti, ki so za povrnitev v stare razmere.

Ako vam kaj v Proletarcu ne ugaja, kritizirajte, toda ne s predsodki, nego tako, da bomo list skupno izboljševali.

O uspehu priredbe za slovenski relief

(Ta dopis zakasnel vsled pomankanja prostora.)

Detroit, Mich. — Nekako pred dobrim mesecem sem apeliral v dopisu v Proletarcu na rojake, da se udeležijo naše zabave (pevskega društva Svoboda), ker čisti prebitek je namenjen za siromake v Sloveniji po vojni.

Sedaj vam lahko poročam, da nam je priredba nepričakovano dobro izpadla, posebno ako upoštevamo sedanjí čas in razmere.

Naše pevsko društvo v številu članstva ni posebno močno, čeprav obstoji nad 25 let. Kljub temu, ako se zavzame nekaj delovnih članov za kako stvar, se pa še vse da napraviti. Seveda, odvratno je, da se tudi publika odzove.

Priznati moram, da so bile priredbe Svobode do sedaj še vse dobro obiskane. Tako tudi ta. Dekleta, ki so vprizorile igro, so dobro napravile in režiser August Platt se ni zastoj trudil. Kolikor sem v splošnem slišal, so bili navzoči s programom zadovoljni. Natančneje ga bo morda kdo drugi opisal.

Po programu je bilo pa v spodnjih prostorih vse zaposleno in udeleženci dobro razpoloženi. Zal, da nam je nekaterih stvari primanjkovalo, ker prvič se jih v sedanjih časih težko dobi, poleg tega pa tolikšnega obsega nismo pričakovali. Torej hvala vsem, ki ste nas posetili, posebno pa še delavcem, ker nekateri so se res žrtvovali in pomagali skozí ves čas zabave.

Napravili smo okrog dve sto copakov čistega za siromake v starem kraju po vojni. Pomoči so potrebni sedaj, a v takih razmerah jim je ne bi bilo mogoče poslati. Izvedljivo pa bo to, ko bo krvave tragedije konec. Pomoč bo tedaj tako nujna, da si mi še predstavljati ne moremo. Sicer taka vsotica ne pomaga dosti, toda če hočemo vsi rojaki v tej deželi zbirati na en ali drug način in se saj nekoliko žrtvovati, pa bo nekaj je pomagalo. Sicer ne vemo, koliko naših ljudi bo še ostalo pri življenju, a tisti, ki bodo ostali, pa bodo veseli naše podpore.

Enako potrebno je, da podpiramo politično akcijo v področju SANSa. Če bo uspešna, nam bo narod hvaležen mnogo let.

Tudi Rusije ne smemo pozabiti. Če ona podleže, potem si nima naša rojstna domovina nič dobrega obetati. Vojna ne bo šla tako gladko naprej kot bi si kdo mislil, ako gledamo le v "headlines" v ameriških časopisih.

Treba je nadaljevati z zbiranjem v pomožni sklad za reševje v Sloveniji in druge siromake, kar je malo ako si predstavimo njihove žrtve.

Če smo kdaj bili zadovoljni, ko smo prišli v to deželo, sedaj smo lahko. Kolikor je meni znano, se je v Detroitu že več društev odzvalo prispevati v ta sklad gotovo vsoto mesečno in tudi posamezniki. Mislim, da je to naša dolžnost. Ravno tako vse to podpira tudi SND. Seve, so pa tudi taki ljudje, ki le nase mislijo, a vse drugo jih nič ne briga. A nanje se ne moremo ozirati. — R. Potochnik.

Kritiko na levo in desno

Cleveland, O. — Nekateri v Proletarcu vprašujejo za dopise. Kritičnih dopisov se bojimo, ker nam jemljejo ugled v javnosti. Hvalevrednih dopisov ni, ker jih je v takem ozračju težko dobiti, pisati o razmerah in o delu pa ni potrebno, ker je sedaj dela v izobilju.

Pisati o osebnih zadevah ni etično, pisati o davkih in odmerkkih pa tudi ni vredno, ker je to že tako ali tako vse lepo urejeno.

Sicer se lahko pritožujemo, pa ne bi nič pomagalo.

O vojni najrajše pišejo tisti, ki so prizadeti, na primer vojaki, in pa stari, ki imajo sinove, in nekateri sedaj tudi že hčere na bojnih poljanah.

Pisati kritike o združništvu, domovih, gospodarstvu, gospodinjstvu, socializmu itd. so tudi zagonetna stvar. Nimamo dovolj sposobnih ljudi in navsezadnje, kde se bi sploh u-

kvarjal s to suho formo pisave?

Naši listi, razen nekaterih, so le navadna pratka, ki stanejo naš narod veliko vsoto denarja za prazen nič.

Namesto da bi pisali o naporih za bodočnost, polnijo kolone z vsakdanjostmi. Kaj naj potemtakem pišejo dopisniki, ako uredniki sami ne pišejo in ne vedo pri čem so? Vrh tega so primerno plačani, a o nekaterih bi rekli, da za svoje delo in talente celo preveč.

Večina njih sploh ne spada med urednike. Za naš narod bi bil blagoslov, ako izginejo.

Včasih mislim na preteklost naše javnosti, pa se mi zdi tako klaverna in bleada, da lahko zardečiš od eramu. Silne reči se gode po svetu, a naša javnost pa se ukvarja z malenkostmi.

Gode se čudne stvari tudi v našem naprednem tisku. Namesto, da bi se še borili za ljudski program, kot so ga oznanjali nekoč, se pa postali fakirji. Razum so pogazili in zagazili v propagando in čuvstva. Kaj naj ljudstvo stori, in kako naj sledi?

Zdaj je v javnosti spet tudi zagonetka patra Zakrajška. On je najvitejši klerikalec, kar so čitatelji lahko sami spoznali iz njegovih člankov v Prosveti, kjer sem jih jaz citiral, in pravijo, da so bili priobčeni tudi v nekaterih drugih slovenskih listih. On je napravil s tem veliko škodo posebno našim naprednim listom in društvom, ker so člani postali cinčni in pravijo: "Trideset let ste nas drugače učili, sedaj pa taka sprememba!"

P. Zakrajšek pravi, da mu je za narod. A čemu je prišel sem, če mu je zanj? Rečem tu ne more pomagati, tam bi jim sicer tudi ne mogel, a tolažil bi jih lahko. Tu smo vzlic vojni še v izobilju. Tam je bila revščina ko še ni bilo vojne. Zato pa tudi toliko ljudi želi priti sem.

Nekoč je imela SNPJ moža kremenitega značaja in je pi-

sal neglede na zamere v glasilo, ki ga je uredjeval tako kakor mu je prepričanje narekovalo. Zamer se ni bal. Njegov duh se zmerom živi. A potrebovali bi na njegovem mestu bojevnika, ki bi nadaljeval kar si je on zamislil.

John Filipič.

Svoboda je "privatna svojina"

"Naša dolžnost ni samo u-postilsi vse sile za zmago, nego se moramo na vso moč prizadevati, da obvarujemo svobodo tiska in pa svobodo privatnih podjetij", je dejal Cyrus C. Willmore, ko je govoril v Chicagu na konvenciji trgovcev z nepremičninami. On pravi, da je "free enterprise", ki je dosedaj nudil vsakemu v Ameriki "vse priložnosti napredovati" (obogateti) in uživati sadove svojih uspehov (obogatjenja) v nevarnosti, ker so prišli v vladne oddelke tudi taki ljudje, ki ne verujejo v "ameriške tradicije" in nam hočejo naprtiti s tujimi "izmi" reguliranje človekovega življenja od rojstva do groba.

Po Willmorevem mnenju je torej demokracija res to za kar se jo označuje le ako se prizna privatnemu biznisu svobodo kakor jo je imel do leta 1940 in vso dobo poprej. Če pa se privatnim interesom stopa na prste z zakoni, in če se uni-jam da zaščito s postavami, tedaj to, bogme, ni več demokracija!

Te razlike v mišljenjih bodo ostale, dokler bodo na eni strani bogataši, in na drugi pa garači, ki jim kupčijo premoženja.

Habsburžani nočejo odnehati

Avstrijski monarhisti so imeli tajen shod in poslušali včeraj tajen shod in poslušali govor svojega voditelja, nadvojvode Otona Habsburškega, ki je zahteval povratek onega dela Tirolske, ki je zaseden od Italijanov — to vest je dobila

iz zanesljivega vira Overseas News Agency.

Zahteva, da se povrne Avstriji ono gorato ozemlje, katero je Italija anektirala po koncu zadnje vojne, je prvi zanesljivi dokaz za to, da v svojem napru za obnovo preminulega habsburškega prestola Oton gleda preko onih meja Avstrije, ki jih je imela pred izbruhom te vojne.

Oton se je zelo bahal zaradi svojega uspeha pri nabiranju avstrijskega bataljona v okvirju vojske Zed. držav in je dejal na shodu, da je zdaj prišel čas, da se prične v Zed. državah kampanja za povratek južne Tirolske.

Demokratski avstrijski krogi navajajo to Otonovo izjavo kot dokaz, da bo Habsburžan, ki želi sesti na habsburški prestol, izbrabjal avstrijski bataljon le v prid svojim lastnim političnim ambicijam.

Oton je na shodu bahavo trdil, da ta bataljon razpolaga s solidno podporo armade Zed. držav, ki ga bo, kakor je izjavil, "podpirala prav do zadnjega", kljub viharju protestov, ki so izbruhnili o priiliki njegove organizacije pod zaščito Otonovega "vojaškega komiteja za osvoboditev Avstrije."

Kadar poslušate naše nasprotnike, ki sipljejo očitke na one, ki delajo, vprašajte jih, koliko so že oni storili in kje se njihovo delo pozna? Na ta način jih najrajše osmejite.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo eZdruženih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjnih držav in Poedine države.

Cena knjižici je samo 50 centov s poštnino vred.

Naročila sprejema: Knjižarna Proletarca 2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNÍ JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA" Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON 3724 West 26th Street Tel. Crawford 2212 OFFICE HOURS: 1:30 to 4 P. M. (Except Wed. and Sun.) 6:30 to 8:30 P. M. (Except Wed., Sat. and Sun.) Res. 2219 So. Ridgeway Ave. Tel. Crawford 8440 If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIG & SON

POGREBNI ZAVOD Tel. 20-361 424 Broad Street JOHNSTOWN, PA.

Slovenski ameriški narodni svet

Poročilo o finančnem stanju 1. marca 1943

Table with financial data for the Slovenian American National Society as of March 1, 1943. Includes items like 'Nabrano na kongresu', 'John Sortz, Cleveland, O.', 'Krist Stokel, Cleveland, O.', etc., with corresponding dollar amounts.

Izdatki do 1. marca 1943:

Table with financial data for expenses up to March 1, 1943. Includes items like 'Najemnina urada v Chicagu', 'Tiskovine', 'Brzjavke in telefon (kongres)', etc., with corresponding dollar amounts.

Skupni izdatki

Summary table for total expenses: Skupni izdatki \$1,123.74, Ročna blagajna 5.03, Bilanca na banki 2. 27. 1,919.55, Total \$3,048.82.

JOSEPH ZALAR, blagajnik. MIRKO G. KUHEL, pomožni tajnik.

Advertisement for 'SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE' (Slovenian and English books). Features 'Največja slovenska knjigarna v Zed. državah' (Largest Slovenian bookstore in the US) and 'Pišite po cenik PROLETARCU' (Write to the Proletarac price list) at 2301 S. Lawndale Ave., Chicago.

ABSENTEEISM

It's a new word but not a new condition. "Absenteeism" was coined to describe the action to workers who remain away from work when they are physically fit.

We used the word "decide" because it is an important word. What we say now is that the right or wrong of absenteeism depends upon who makes the decision.

Only recently a shipbuilder firm laid a large number of men off for one day as a punishment for quitting work a minute early.

Only a few years ago millions and millions of able workers were absent from the nation's industries for years and years upon end.

And we may as well recall the times when workers refused to be "absentees"—when, despite the fact that they were striking, they remained at their posts in the industries.

Yes, circumstances alter the degree of the crime. One of the circumstances is who makes the decision and whose interests are served thereby.

Today the evil is a hideous monster called by many names, all of which can be bulked together under the heading of fascism—meaning the control of society by State authority to the end that workers and exploiters will be held in proper relation to each other.

Some of the people who shout now when a worker takes a day off to rest his bones or to get gloriously drunk didn't care about absenteeism during the depression.

WORK OR FIGHT

If the nation's lawmakers enact a law which makes useful service in the war effort compulsory, we hope it's a good one.

What we have in mind now is the fact that, all through the capitalist era there have been and still are two kinds of loafers.

We'd almost be willing to approve a work-or-fight law if it would give us the opportunity to see a scion of the monied aristocracy pushing a truck or shoveling sand in a foundry.

Speaking seriously, we think the "must work" idea is not so bad in itself. Everybody is a consumer; therefore everybody should produce.

But there is something to be added before our story is complete. It's this: We believe that people should work for the good of the whole of society (which is a civilized way of saying "for themselves") and not for the profit and power of a class.

Still seriously, when industry is socialized and when the products of labor are distributed altogether on the basis of service and not at all on the basis of either ownership, craftness or power, we'll go farther than work or fight.

SUPREME GALL OF MORTGAGE SHYLOCKS

When Mr. Hoover went out of the presidency in March, 1933, practically all the mortgage companies in this country were on the ragged edge of bankruptcy.

Instead of giving them that push, the "New Deal" came to their rescue. Government agencies took good and bad—principally bad—mortgages by the armful and paid the jittery Shylocks cold, hard cash.

Now they are back in Washington again. This time they are suggesting that the government turn over to them all the good mortgages it is holding.

But they have another card up their sleeve. They opened a "War and Post-War Clinic" in Chicago last week.

That would be revolutionary, he insisted. Housing should be left to "private initiative." Well, for a good many years we have left housing to private initiative, and look where we are!

So far as the people are concerned, they favor housing reform, but if the Shylocks have their way, the people won't get what they desire and housing will continue to be the happy hunting ground of grafters and usurers.—Labor.

SLOVAKIAN- POOH-BAH

Slovakia is a satellite state of Germany's New Order, but its little fuehrers seem to take after Mussolini more than Hitler.

In a recent number of the Slovakian newspaper Gardista, we read as follows:

"The Minister of the Interior has decreed that, effective March 1, 1943, the Minister of the Interior is to be the supreme commander of the Gendarmerie. The supreme commander of the Gendarmerie will be directly responsible to the Minister of the Interior."

It would be pleasant, would it not, to have been present when the Police Chief received from himself his first orders, and made to himself his first report as Minister of the Interior?—The Chicago Daily News.

CLARK TO MAKE IT HOT FOR WAR CHISELERS

Cheaters and chiselers on military contracts will be shown no quarter by Tom G. Clark, chief of the Justice Department's war fraud unit, he warned recently.

"We not only have to take the dollar profit out of war fraud," he said, "but we have to make it so hot for those who attempt it that others will not dare attempt similar schemes."

Clark said that more than 2,000 complaints of cheating have been scheduled for investigation. More than 176 individuals and 29 corporations have been indicted and millions of dollars of illegal profits have been recovered, Clark revealed.

THE MARCH OF LABOR

Rickenbacker Is Now in the Open

The Captain Plays Game of Fascist-Minded Americans; Hopes To Use Soldiers to Smash Unions, Says Dorothy Thompson

Thank heavens, Captain "Eddie Rickenbacker is at last out in the open, where even the most of us can recognize him for what he is—the tool of those Fascist-minded Americans, men like Adler and Sulzberger of the New York "Times," who are seeking to take advantage of this war to crush American labor unions.

As Dorothy Thompson puts it: "Although he denies it in words, he attacks the very basis of organized labor; those laws which seek to bring some order and stability to the rights of workers, organized or unorganized; and the whole structure which makes labor organization possible."

"And for all the faults in our war production, he blames the workers and blames them exclusively."

"While our men are fighting in Africa and the Pacific, Captain Rickenbacker is organizing their lives for them on their return. He is plugging that they shall be used to break the trade union system."

"The men in the holes doing the fighting are not largely corporation executives. They are mostly sons of American workers."

"Certainly, when the soldier comes back to the nation, which he has risked his life to protect, he will demand a share in the wealth of that nation. And he certainly won't get it if he is aligned against the workers who were kept at home."

In a word, Captain Rickenbacker is pursuing the tactics of Benito Mussolini and Adolf Hitler. Those two worthies were financed by the financiers and industrialists of Italy and Germany.

We do not know who is financing Captain Rickenbacker's "crusade," but we do know that the elements which are boosting Rickenbacker in this country are the elements which made it possible for Mussolini and Hitler to wipe out the last vestige of democracy in Italy and Germany, and thus pave the way for the most devastating of all wars.

Standing by himself, the captain would not be a menace. He is dangerous because of his backers. — Labor, Washington, D. C.

Reserve Sunday, March 28—Branch No. 1 JSF to Sponsor Colorful Program

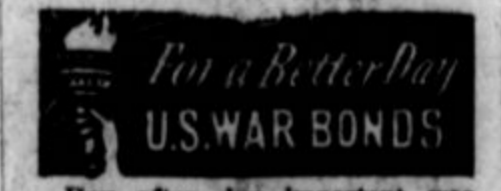
CHICAGO, ILL. — Since almost everything nowadays is being rationed, even cultural programs because of the war, we urge our friends and sympathizers to take advantage of what Sunday, March 28th has to offer. On that day at the SNPJ Hall a program for the benefit of Proletaria will be held.

You will enjoy Slubel in his songs as only Slubel can sing them. You will also be delighted by our guest artists Anna Zaretsky Elvove and Nicholas Komarchuk in their respective talents. Both are newcomers and appear for the first time here on the West Side.

Another feature of our program is the Russian War Relief Fund. Joseph Owen in charge of the drive reports that over \$400 has already been raised and expects to reach our goal of \$500 on the day of our program.

A beautiful lace tablecloth, donated by Mary Jelenc will be given away as a prize to some lucky winner. That the Russians and our own official organ deserve all possible help that we can afford, we all agree. So get your admission ticket in advance for the price of 50 cents.

Good conscience is sometimes sold for money, but never bought with it.—Aughhey. I envy no man who knows more than myself, but pity them that know less.—Sir Thomas Browne.

Day after day important war production plants in occupied Europe are destroyed by explosions, by fire. "Spontaneous combustion," say the workers with their tongues in their cheeks. The Nazis know better. They raze and shoot more hostages; send more prisoners to work camps. The destruction ruins even the people's chance to earn food from their military masters. They are faced with starvation—but the demolition continues.

Be thankful you may work peacefully at your task and put your earnings into United States War Bonds and Stamps. WBS 1410 U. S. Treasury Dept.

REFLECTIONS

By the Editor of the Reading Labor Advocate

Conservative people are finding unholy satisfaction in an article by Arthur Koestler, author, revolutionary and ex-Communist, which was published a few weeks ago by the New York Times.

Mr. Koestler's story was captioned "A Challenge to Knights in Rusty Armor." The "knights" are the left-wing Socialist elements, those who envisioned and strove for an international of workers and who raised clenched fists to sing "The International Party Will Be the Human Race."

What Mr. Koestler sees is that, somehow, the workers of the world have been sidetracked and shunted away from the international idea. He asserts his considered opinion that the war has oriented the viewpoints of people more in the direction of nationalism than before Hitler's rise to power, that what the inhabitants of the warring countries want is not a United States of Europe, but the restoration of their own countries.

I describe the conservative reaction to Koestler's conclusions as "unholy satisfaction" because, if true, it promises another and a more bloody war to the children of this generation.

Even Mr. Koestler announces his opinion sorrowfully and appears to find his greatest satisfaction in the hope that humanity will get a breathing space of perhaps twenty years to prepare for the next slaughter.

Surely, there must be something sadistic in the conservative mind to enable it to receive smugly, and even gleefully, such a message.

Certainly there is nothing in the rejection of international Socialism to warrant ordinary people in gloating—except it be good sense to ridicule the doctor when one neglects his advice and achieves recurrent attacks of boils.

If Socialists have been wrong in their estimates of mass intelligence and human reaction, it has never been more apparent than today that they were right in their diagnosis of the social disease which today threatens the existence of democracy everywhere in the world and, for the second time in a generation, is maiming and killing millions of people and wasting untold billions of material resources which might be used for human welfare.

We have today's sorry conditions, not because Socialists were heeded, but because they were ignored.

Bluntly, and without any satisfaction whatever, the "knights" whose armor has grown rusty from humanity's neglect can look into the eyes of the maimed, bereaved and enslaved of this generation and say: "We Told You So."

And twenty or thirty years hence, if Mr. Koestler's gloomy realism proves true, he can haul out the manuscript of his article and say the same thing.

What we have today is the fruit of the capitalist way of life—the way which divided mankind into competing and predatory groups. Nor should Socialists neglect the opportunity to make it plain, now that the gruesome harvest is being gathered, that saying "Socialist failed" is just another way of emphasizing the fact that "anti-Socialists succeeded".... And that we are now reaping the fruits of that "success."

Socialists need not apologize for today's blood-smeared world. For the doctor can only diagnose the illness and write the prescription; he cannot compel the patient to follow directions. And, above all, he cannot save the disobedient sufferer from the full results of disobedience and error.

So it was in the past that the people of all nations rejected the cure offered by Socialists—and poverty, insecurity, crime and two world wars wrecked the world.

And so it will be if Koestler is right and if nationalism, human exploitation, class rule and private profits again are woven together to make the pattern of life. Laugh, conservatives, laugh! You are not laughing at the "knights" of international brotherhood whose armor is rusty; your ribald glee is turned against the children for whom you must make some kind of world. Laugh—but remember that a generation hence, just as today, the wages of sin will be—DEATH!

Adm' Stanley's Blunder

Adm. William H. Standley's press conference remarks in Moscow Monday raise serious doubt as to his fitness to serve as our ambassador in Russia.

The Soviet government, Adm. Standley complained, has not told its people about American aid to Russia. Then he hinted that Congress may be disinclined to continue Lend-Lease aid unless the Russian people are told what we are doing for them.

Why, or to what extent, the Soviet government has neglected to acknowledge our aid is a moot point. Until Edward R. Stettinius made his recent report there was good ground for keeping details a military secret.

The important thing is that Russia is getting help and using it against the Nazis. What the Russian man-in-the-street thinks about that help is largely out of our control; but what we ourselves think of it is important and crucial.

The simple fact is that we help Russia, not out of the goodness of our hearts, but because Russians are fighting and killing our enemies. It is ridiculous to suggest that continuance of aid will depend upon whether Stalin behaves according to Adm. Standley's ideas of decorum.

We need mutual confidence with Russia in wartime to hasten victory; we need it thereafter to prevent the rise of a new international struggle which will end in another war. We injure our own readiness to reach an understanding by trying to make an issue out of Russia's public gratitude—or lack of it—for Lend-Lease aid.—The Chicago Sun.

Child Labor in Wartime

Recent reports from governmental and social agencies indicate an alarming increase in child labor throughout the country.

Using the war emergency as an excuse, exploiting employers are all too eager to let down the bars of state and federal laws. Child labor laws already have been relaxed in some states. Last November, the Secretary of Labor issued an order permitting girls of 16 and 17 years to work in war industries under the Walsh-Healey Act in the entire country.

Organized labor has played a large part in enacting state and federal laws which have almost eliminated child labor in industry. Labor is strenuously opposed today to any relaxing of child labor standards.

Experience has proved that child labor increases juvenile delinquency. The children of today are the citizens of tomorrow. Young people must be prepared to take up the vital responsibilities which will be theirs in the post-war world.

HERE 'TIS AGAIN LET'S SAVE SPANIARDS, TOO

Hi there. How's chances of seeing you on March 28th? Oh, say around five o'clock. It's a Sunday, you know, and I promise you'll have a good time.

What's cookin'? Oh, I forgot, you didn't know, did you? It's Zarja's Spring Concert. And what a concert! The chorus songs include "Kam si šla"; "Ptička"; "Jutrnja"; "Radarska" and one of the little groups of old-time Slovenian folk songs which Zarja is noted for. And the Ladies' Chorus really has two splendid songs — "Moja zvezda" and "Mrsek." You'll like 'em.

What, you're sold on the concert already? Well, that's swell, but let me tell you what else. We're putting on one of our skits, isn't that grand news? Solo 'n duets 'n stuff by the members, and what's more, we're finally putting on some of the songs which you've all heard Zarja sing when they let down their hair—the kind in which all the bystanders join.

Johnny Pecon's orchestra is playing for the dance, and you know what a swell time you have when these forces—Zarja and Pecon's Orchestra—join forces for the dance.

So, we'll be seeing you, you can get tickets from any Zarja member, we'll be only too happy to serve you. Admission is fifty cents at all times for the concert and dance, and for the dance alone, forty cents.

'Bye now. Alice Vidmar, Sec'y.

48-HOUR WEEK LIMIT URGED BY AFL CHIEF

Keep America's work-week at not over 48 hours. That plea was voiced by President William Green of the A. F. of L.

"Last year's unparalleled production of ships, planes, tanks and other equipment was accomplished on what was practically a 48-hour standard," Green said.

"We cannot get more by simply lengthening hours. Flesh and blood accumulate fatigue, which slows nerves and brain—and output declines."

RAILROADS REDUCE DEBT AND CHARGES

Thirty-five selected Class I railroads reduced their outstanding debt by \$340,735,471 in 1942 and will save thereby more than \$11,000,000 on interest charges for 1943, according to figures compiled by the Interstate Commerce Commission from information submitted by the carriers.

He is not only idle who does nothing, but he is idle who might be better employed.—Socrates.